



Tabor

BOG - NAROD - DOMOVINA



1987

EL FORTIN

7-8

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov. — TABOR je last in vestnik Tabora SPB. — Mnenje Tabora SPB predstavljajo članki, ki so podpisani od Glavnega odbora. — Izdaja ga konzorcij. Predsednik: inž. Anton Matičič. — Urejuje in odgovarja uredniški odbor glasila: za lastništvo lic. Ivan Korošec, upravnik Božo Šušteršič.

TABOR iz the voice of the Confederation of the United Slovene Anti-communists.

TABOR es el órgano de la Confederación de los Anticomunistas Eslovenos Unidos. — Director: Ing. Antonio Matičič, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina.

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S.R.L., Estados Unidos 425, Buenos Aires, Argentina, T. E. 362-7215.

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 000.384

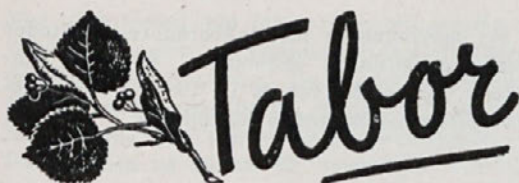
NAROČNINA: Argentina A 12.-; Južna Amerika 10 dolarjev; Evropa - Avstralija 12 dolarjev; ZDA in Kanada 12 dolarjev (zračno paketi). Letalska naročnina za vse države 15 dolarjev.

Naročila, reklamacije, nakazila, dopise in ostalo pošto pošiljajte na naslov: Inž. Anton Matičič, Río Colorado 1806 — CP 1686 Hurlingham — Buenos Aires — Argentina.

NASLOVNA SLIKA:

Poleti plebiscitarnega leta 1944 poveljnik posadke stot. Berlot raportira gen. Rupniku ob njegovem prihodu na mogočni protikomunistični tabor na Vrhnikih. Napol zakrit za gen. Rupnikom je poveljnik organizacijskega štaba slovenskega domobranstva polk. Krener. V sredi v ozadju načelnik štaba polk. Peterlin in za njim major Lehman. — Po zaslugi gen. Rupnika na poslopju v ozadju v oči nemški okupaciji plapolja čista slovenska zastava, za katero so šli dični slovenski domobraneci proti stalinističnem naskoku prav za časa tuje okupacije v boj za Boga — Narod — Domovino.

PORAVNAJTE NAROČNINO!



Svobodni sveta,
združite se!
Za Boga,
Narod, Domovino!

Julio-Agosto

BUENOS AIRES

Julij-August 1987

El comunismo – nuestro enemigo de hoy, de ayer y de siempre

COMUNISMO, palabra e idea “mágica-salvadora”. Ha nacido a fines del siglo pasado y sigue siendo siempre el motivo de discusiones y piedra de discordia. Para algunos es su ídolo, una salvación para la humanidad, el modo de vivir para el futuro, el signo del progreso etc. Para otros es un demonio personificado, la opresión, la negación de todo lo que a cualquier ser humano debe ser sagrado, la negación absoluta de la libertad y de los derechos humanos.

No conociéndolo, escuchando sus profetas, nos parece que es la salvación de las masas oprimidas del proletariado y de la clase media. Nos parece que es el justiciero que acabará con el opresor capitalista y que dará la tan anhelada libertad y el progreso a la clase humilde. Pero cuando profundizamos en estudio del comunismo nos convencemos, que es una burla cruel, que es la negación de la libertad, que es la opresión, que es la tiranía más grande de todos los tiempos y que es la esclavitud jamás vista.

El comunismo, cuando todavía no está en el poder, promete el oro y el moro. Se muestra defensor de las libertades humanas, es defensor de la clase obrera, se muestra como un símbolo del progreso y garante de los derechos humanos, de la igualdad de las clases y como único salvador de la humanidad. Pero una vez en el poder, al cual nunca llega por la vía democrática, en elecciones libres, con el sufragio de la mayoría popular, sino por la fuerza, el terror, se quita la máscara salvadora y se muestra tal como es en realidad. En lugar de liberación nos da la esclavitud.

Cuando y donde gobierna el comunismo, no hay democracia, no hay libertad, no hay respeto por el ser humano, no hay igualdad ni de los derechos ni de las clases sociales.

Esto se ha comprobado en todos los países donde el comunismo ha llegado al poder.

Esto lo vemos en todos los movimientos pseudoliberaladores de todas las latitudes de la tierra. Donde gobierna el comunismo, allí hay sangre, terror, opresión, sufrimiento y pánico. En vez de la libertad, nos ofrece las cadenas de la esclavitud más cruel de todas las épocas.

Franc Erpič

Od ustanovitve Gorenjskega domobranstva do Vetrinja

Režimski zgodovinar Metod Mikuž na strani 493 v četrtem delu Pregleda zgodovine N.O.B. v Sloveniji, piše: „Na Gorenjskem so pridno trebili notranjega sovražnika in so od decembra 1943 do začetka marca 1944 likvidirali okrog 200 Gestapovcev, gestapovsko-belogardistov, gestapovskih plačancev itd.“

To pridno „trebljenje“ je marsikomu odprlo oči. Kdor ni slepo verjel ofarski propagandi, je moral sprevideti, da so „trebili“ samo tiste, za katere so mislili, da bi bili zmožni partijo ovirati pri prevzemu oblasti po končani vojni. Gestapovcev mel likvidiranci je bilo zelo malo, to pa predvsem zato, ker so bili oboroženi. Morili so predvsem tiste, ki niso imeli orožja, da bi mogli braniti svoja življenja. Nič čudnega ni, če so možje in fantje v tistem času začeli prositi Nemce, naj jim dajo orožje, da se bodo branili sami, ker jih Nemci niso mogli zaščititi. Veliko ogroženih pa je iskalo zatočišče na Koroškem ali pa celo v Nemčiji.

V tistem kritičnem času je tudi mene odvedla v gozd partizanska patrula. Le srečnemu naključju se imam zahvaliti, da sem ostal živ, ušel partizanom in nato z dovoljenjem nemške zasedbene oblasti organiziral Gorenjsko domobranstvo.

V Pregledu zgodovine NOB v Sloveniji, na strani 541 je zapisano: „Na Gorenjskem se je torej začelo domobranstvo najprej v škofjeloških hribih (kontinuiteta vaških straž in četnikov). Težji pa so bili začetki marca-aprila 1944. leta v Kranju in okolici sredi ‘splošne gošarske mobilizacije’. Malo je bilo ljudi, ki so se upali odkrito nastopiti in se je veliko Gorenjcev rajši umaknilo na Koroško in v Nemčijo. Iz postojanke v Kranju so začeli hoditi domobranci na pohode za partizani in so hitro dobili priznanje, da so v borbi hrabri in neustrašeni. Partizani so se domobrancev bali in so se iz krajev, kjer so nastale partizanske (zgodovinar je vsekakor mislil domobranske) postojanke, umaknili.“

Zgodovinar pravilno poroča, da so partizani od decembra 1943 do marca 1944 na Gorenjskem likvidirali (pomorili) okrog 200 ljudi; piše sicer „gestapovcev“. V partizanskem žargonu je bil gestapovec vsak, kdor se je upal svoje mnenje o partizanih povedati, namreč, da se borijo proti Nemcem, pač pa samo zato, da bodo po vojni prišli na oblast komunisti.

Med omenjenimi 200 žrtvami so bili predvsem nekomunistični zavedni Slovenci. Komunisti so okupacijo izkoristili predvsem zato, da so se znebili političnih nasprotnikov. Da so se komunisti borili predvsem zato, da' po končani vojni prevzamejo oblast, je potrdil sam komunistični veljak Miha Marinko. Na posvetovanju primorskega pokrajinskega partijskega aktiva v dneh od 20. do 22. novembra. V svojem obširnem političnem referatu je izjavil: „Pri nas smo reakcijo potolkli že med vojno...“

Prej omenjeni umori, prisilna mobilizacija in ropanje ali rekvizicije, kot so partizani rekli nasilnemu ropanju, je pripomoglo, da ni bilo nikakih težav v začetku Gorenjskega domobranstva. Nasprotno, partizanski ubežniki, skrivači in dezerterji iz nemške vojske so se sami javljali. Težave smo imeli s strani Nemcev. Edini, ki nam je bil res naklonjen, je bil šef gestapa v Kranju Dichtl. Šefa gestapa v Kamniku in št. Vidu pa domobrancev sploh nista marala. V začetku nam Nemci sploh niso zaupali. Dali so nam stare italijanske puške, nekaj samokresov ter ročne bombe. Samostojnih akcij napram partizanom niso dovoljevali. Vsako akcijo smo morali javljati naprej in vedno nas je spremljal po eden ali dva gestapovca. Dokler smo hodili v naprej javljene akcije v spremstvu gestapovcev, nismo imeli skoro nikakih uspehov. Splošno mnenje med domobranci je bilo, da so bili partizani po svojih zaupnikih pri gestapu vedno pravočasno obveščeni o naših nameranih akcijah.

Zanimiv primer tajnega sodelovanja gotovih gestapovcev s partizani se je dogodil v začetku novembra 1944. V vasi Kovor, ki leži 8 km vzhodno od Tržiča so Nemci izpraznili župnišče, kjer je bila nastanjena nemška žandarmerijska posadka. Da bodo partizani požgali župnišče, kot so to storili po vseh krajih, kjer so bila javna poslopja, župnišča, šole in prosvetni ali sokolski domovi, o tem ni bilo dvoma. Da zavarujemo župnišče pred požigom in onemogočimo prost prehod in ropanje partizanom, sem še isti dan, ko so odšli nemški orožniki, z eno desetino domobrancev odšel iz kranjske domobranske postojanke v Kovor. Za ta pohod v Kovor sem vedel samo jaz in gestapo v Kranju. Zvedeli pa so zanj tudi partizani brez vsakega dvoma od svojega obveščevalca, ki je bil v službi pri gestapu.

Z vlakom smo se odpeljali do železniške postaje Križe, se nekaj časa obirali po postaji z namenom, da nas bo opazil kak obveščevalec in nese poročilo partizanom, nato pa zavili v ravno nasprotno smer od Kovorja. Ko smo dospeli v gozd, smo menjali smer in po vznožju Kriške gore zavili proti Kovorju. Predno smo dospeli do vasi, smo nad cesto, ki vodi iz Križ v Kovor, zagledali partizane, ki so ležali v zasedi. Čakali so nas in tudi pričakali toda ne na cesti, kjer bi nas z lahkoto pokosili, marveč za njihovimi hrbti. Predno sem jih mogel obkoliti, so nas opazili in se spustili v paničen beg, ne da bi oddali en sam strel. Ujeli smo, kolikor se spominjam, samo enega partizana, ki je bil doma iz Kovorja. Ko smo nadaljevali pot, sem na zaledju kolone zaslišal strel; kmalu zatem sem pa dobil sporočilo, da je ujeti partizan hotel pobegniti in gestapovec, ki je bil z nami za kontrolo, ga je ustrelil. Od mojih fantov pa sem zvedel, da partizan

dejansko ni hotel pobegniti; bil je dezertar iz nemške vojske in se je našim sam predal, verjetno z namenom, da se prijavi k domobrancem. Fant je bil iz zavedne katoliške družine, pred vojno je bil član fantovskega odseka, odzval se je vpoklicu v nemško vojsko. Ko je prišel na dopust, so ga prisilno mobilizirali partizani; iskal je samo priliko, da bi od partizanov pobegnil. Gestapovec ga je ustrelil samo zato, ker je na njegovi roki videl ročno uro. Gestapovec je bil bivši partizan, doma je bil iz Žirov, imena se pa več ne spominjam.

Slučaj sem javil šefu gestapa Dichtlu, ki je gestapovca zaslišal, ker je trdil, da je fant hotel pobegniti. Dichtl ničesar ni ukrenil. Za naš pohod v Kovor so bili partizani vnaprej obveščeni; po vsej verjetnosti jih je obvestil isti gestapovec, ki je ustrelil fanta zato, da je dobil ročno uro. Slovenski gestapovci so se ob koncu vojne pomešali med domobrance; toda tega nisem videl v Vetrinju, najbrže je ostal doma.

Kakor hitro je bila postojanka v Kovorju dovolj utrjena, sem z nekaj fanti odšel v Cerklje. Dobil sem sporočilo, da so partizani prejšnji večer ropali v vasi Zalog, ki je pod Urško goro ne daleč od Cerkelj. Ugrabili so tudi sestro domobranca Francko (dekletovo ime je bilo Francka, Šenk bo vedel za njen priimek); po vojni je emigrirala v Argentino.

Starega partizanskega dezertarja, ki je pred kratkim od njih dezertiral in se nam prijavil, sem vprašal: „Kam, ti misliš, da so partizani Francko odpeljali?“ — „Nikamor drugam kot na Viševco,“ je rekel. Viševca je zaselje s tremi hišami pod Urško goro. Lastnike in njihove družine so Nemci že zdavnaj preselili v Nemčijo. Hiše in gospodarska poslopja pa so ostale prazne, oziroma so jih imeli na razpolago partizani. „Štab bataljona je na Viševci, bataljon pa tabori v gozdu nedaleč od Viševce,“ je rekel bivši partizan. (Rogelj iz Brnikov, ki je bil vrnjen iz Vetrinja in s svojim bratom ustreljen.)

Partizani so po terencih sporočili, da bodo Francko spustili, če se njen brat njim javi. Nihče ni verjel, da bi partizani držali besedo. Po dosedanjih izkušnjah je bil vsakdo prepričan, če se domobranec javi, bo poslan v trinajsto brigado, kar je pomenilo isto kot smrt. Sestra Francka bi pa tudi brez sledu izginila, prav tako kot je malo pred to ugrabitvijo izginila žena starejšega domobranca iz Kokrice; njegovega imena se ne spominjam. Partizanska patrula je prišla v Kokrico, da bi odvedla njenega moža, ki se je vrnil s Koroške, kamor se je umaknil zaradi domačih terencev. Ko je zvedel, da so v Kranju domobranci, se je vrnil in se nam prijavil. Ker niso našli moža, so odvedli njegovo ženo in po terencih sporočili, da jo bodo izpustili, če se jim mož javi. Ženo so odvedli, jo v gozdu nad Bašljem zverinsko pobili in zakopali v plitev grob. Terenci pa so razširili vest, da je za kuharico v partizanskem taborišču.

Nekaj dni po tem dogodku sem dobil sporočilo, da se v bunkerju nad Bašljem skrivata dva dezertarja iz nemške vojske, ki sta bila nekaj časa pri partizanih, pa bi se rada javila domobrancem. Z udarno skupino sem šel v gozd, da bi izgledalo, da smo skrivača ujeli. To je bil običajni način,

da bi partizani ne imeli vzroka, da bi se maščevali nad domačimi. Šli smo torej po ozki gozdni stezi. Še predno smo prišli na dogovorjeno mesto, smo tik ob stezi opazili ного obuto v ženski čevelj. Lisica ali kaka druga divjad je ного odgrebla. Začeli smo odkopavati in kmalu našli mrtvo truplo; bilo je truplo žene domobranca iz Kokrice. Ko je bilo truplo napol odkrito, sem nekaj fantov pustil pri grobu, z ostalimi sem pa šel v najbližnjo vas Bašelj, jo obkolil in vse moške pobral; vzel sem pri prvem gospodarju konja in voz in se z vsemi vrnil v gozd. Ljudje so šli neradi z nami, ne toliko, ker ne bi hoteli pomagati pripraviti mrtvo truplo za dostojen pokop, pač pa zato, ker so se bali represalij od strani partizanov. V gozdu sem ljudem pokazal napol odkrito truplo. Vpričo vseh navzočih smo truplo popolnoma odkrili, ga naložili na voz in odpeljali v Kokrico, kjer smo ga položili na mrtvaški oder. Ustavili smo se v vsaki vasi, povsod sklicali prebivalce in pokazali zmaličeno truplo, na katerem so bili vidni znaki mučenja. Roke je imela povezane z žico, ki se je zajedla v kožo. Ubita je bila s topim predmetom; najbrže s puškinim kopitom.

Še predno smo v gozdu dvignili truplo, sem napravil kratek zapisnik in vsi navzoči so ga morali podpisati. Na podlagi tega zapisnika sem pozneje sestavil letak, propagandni odsek ga je razmnožil in raznesel po vsej Gorenjski. En primer tega letaka je naš propagandist poslal tudi univerzitetni knjižnici v Ljubljano, verjetno je še danes tam shranjen, če ga niso tovariši po vojni uničili.

(Ko sem bil po vojni v taborišču v Italiji, sem v Ameriškem Slovenskem žital dolg članek, katerega je napisal eden od tistih navdušenih izseljencev, ki so po vojni iz „gnile kapitalistične Amerike“ šli graditi „socializem v napredno komunistično Jugoslavijo“. Dogodek in najdbo je precej točno popisal, le s to razliko, da je zverinski umor pripisal nam domobrancem, prav tako kot so naivnim obiskovalcem Jugoslavije kazali zmaličena trupla domobrancev, katere so pobili terenci po vojni in zakopali v plitve jame pri Sv. Urhu — kot žrtve domobranskega terorja med vojno.)

Šefu gestapa sem sporočil, da so ponoči partizani ropali v Zalogu in odvedli sestro domobranca Francko Sporočil sem mu tudi, da se partizani najbrže nahajajo na Viševci. Prosil sem ga za pomoč, da bi napadli partizane in morda rešili domobrančevo sestro. Dejal je, da mu je znano, da se nahaja partizanski bataljon pod Urško goro, nima pa dovolj moštva, da bi ga napadli. Policijski bataljon je odšel v Francijo, sam pa nima dovolj moštva za takšno akcijo. Dejal je, naj pošljem patrolo v Zalog, aretirajo naj deset domačinov in naj sporočim po terencih partizanom, da bomo vseh deset ustrelili, če v določenem roku ne izpuste domobrančeve sestre. Mislim sem, tako delajo Nemci, mi domobranci njihovih metod ne bomo uporabljali; če postrelimo deset ljudi, bomo napravili partizanom samo uslugo, oni pa ujetnice ne bodo spustili, mi bi postrelili deset nedolžnih ljudi; terenci bi se poskrili, doma bi ostali samo tisti, ki niso hoteli iti k partizanom, partizani pa bi dobili prliko, da bi nas še bolj blatili pred ljudmi.

Zopet sem poklical domobranca, ki je pred kratkim pobegnil partizanom, in ga vprašal: „Ali bi nas ti lahko peljal na Viševco tako, da nas partizani ne bi opazili?“ Rekel je: „Prav lahko.“

Odbral sem deset fantov, bivših partizanov in dezertarjev iz nemške vojske. Sedli smo na kolesa in se odpeljali v smeri proti Kranju v nasprotno smer od Viševce. Za prvim ovinkom smo zavili v gozd, spravili kolesa in se po gozdu napotili proti Viševci. Neopaženo smo zaobšli taborišče bataljona in se v opoldanskem času približali hišam. Pred eno hišo je bila dolga vrsta partizanov; kuhar jim je ravno razdeljeval kosilo. V drugi hiši, kjer je bil štab bataljona so ravno zasliševali ugrabljeno sestro domobranca. V naskoku smo pregnali partizane, niti enega strela niso oddali. Bataljon, ki je taboril v bližini, je pobegnil, čim so padli naši prvi rafali. Veliko prisilnih mobilizirancev je izrabilo priliko in pobegnilo. Še teden dni po napadu so se prihajali posamezniki prijavljati na postojanko v Cerkljah. Štab bataljona je pustil po hišah ves material. Skoro ves plen od ropanja prejšnji večer v Zalogu je padel v naše roke. Štab je rešil gola življenja in to največ po naši zaslugi, ker za bežečimi nismo streljali. Meni je bilo dovolj, da smo jih z naglim naskokom presenetili in pognali v beg. S tem smo dali priliko prisilnim mobilizirancem in nezadovoljnim partizanom, da so pobegnili. V hišah smo našli suknjiče, pisalne stroje, zastavo, sabljo (verjetno jo je pustil komandant), zapisnike in še veliko drugega materiala, ki nam je pozneje zelo dobro služil za propagando. Zunanaj pa smo dobili prejšnji večer ukradenega konja in voz. V eni hiši je pa izpod mize prilezla ugrabljena domobrančeva sestra Francka Zasliševalci so verjetno v paničnem begu na njo pozabili in se rešili s skokom skozi okno; niti suknjičev niso imeli časa vzeti z obešalnikov. Bilo nas je enajst. Dobro sem vedel, da gremo napadat bataljon in štabno zaščitnico, vsega skupaj najmanj sedemdeset do osemdeset moštva; prav tako so vedeli tudi fantje, pa nobeden ni niti malo podvomil v srečen izid predrzne akcije. Pozneje sem večkrat razmišljal in se čudil, od kod smo takrat dobili pogum, jaz in fantje, da smo se podali v tako tvegano akcijo. Če bi imeli partizani samo tri tako pogumne fante, kot so bili moji, bi nas vse lahko pobili, ko smo se vračali s plenom brez vsake zaščitnice po gozdni poti z Viševce v Cerklje. Razume se, da se je glas o naši drzni akciji raznesel po vsej Gorenjski.

Poročilo o uspešni drzni akciji sem poslal nadrejeni nemški komandi. Po preteku nekaj tednov sem bil odlikovan z „zaslužnim križcem“, kar omenja dr. Mikuz v 5. zvezku Pregleda zgodovine NOB.

Naslednje jutro sem poslušal londonsko radijsko oddajo, ki je poročala, da so partizani v Sloveniji zasedli vas Zalog. Poročilu sem se smejal, ničesar pa nisem mogel storiti, da bi se zvedela resnica. To poročilo me je še bolj utrdilo v prepričanju, da je vsa partizanska propaganda v potvarjanju resnice. Angleži in Amerikanci in seveda precejšnje število naših ljudi pa tej lažni propagandi verjame.

Omenil sem že, da me je v noči od 15. do 16. marca 1944 prišla na

moj dom v Čirčičah pri Kranju iskat partizanska VDV patrola. V tej patroli je bil tudi Jože Urbanc s partizanskim imenom Gašper* Teden dni sem bil z njim skupaj v gozdu nad vasjo Olševke 1,5 km severovzhodno od Kamnika. Prav veliko nisva govorila. Zvedel sem pa le, da je on tisti partizan, ki je nekje blizu Golnika iz zasede ustrelil nemškega orožnika. da si je „priboril“ brzostrelko. Povedal je tudi, da je bil nemški vojak na vzhodni fronti; ko je prišel na dopust je šel raje k partizanom, kot pa da bi se vrnil v svojo edinico na vzhodno fronto. Povedal mi je tudi od kje je doma.

Neke sobote, kmalu po tem, ko je bila ustanovljena prva domobranska postojanka v Kranju, smo šli patrolirati vasi pod Storžičem v okolici Golnika. V eni izmed teh vasi je bil doma partizan Gašper. Domneval sem, da bo prišel domov. S kolesi smo se odpeljali brezskrbno v smeri proti Storžiču. Čim smo dospeli do strnjene gozda, smo skrili kolesa in se po gozdnih poteh in stezah napotili v smeri proti Golniku. Ne da bi točno vedel za hišo, kjer je bil doma partizan Gašper, smo se ustavili pri neki hiši. Z dvema domobrancema sem stopil v kuhinjo in vprašal gospodinjco: „Kje imate Jožeta?“ — „V gozdu je pri gošarjih, tam ga iščite,“ mi je odgovorila. Ker me njen odgovor ni zadovoljil, sem ji rekel: „Mama, zakaj lažete, Jože je doma, kar povejte, kje je skrit, mi ga bomo vzeli s seboj, nič hudega se mu ne bo zgodilo. Če bo le hotel, bo ostal pri nas.“ Ker je žena še vedno zadrževala, da sina Jožeta ni doma, sem domobrancema zapovedal: „Prinesita v vežo otep slame, hišo bomo zažgali; vem, da je sin v hiši skrit; če ne bo prišel iz skrivališča, bo zgorel v njem.“ Domobranca sta prinesla slamo, prav počasi smo jo trosili po veži in kmalu se je prikazal s podstrešja partizan Gašper, Jože Urbanc. Hiše nisem imel namena zažgati, čeprav ne bi prišel iz skrivališča. Odvedli smo ga s seboj v Kranj. Že med potjo sem ga nagovarjal, naj pri zasliševanju pove vse po pravici in naj reče, da bi rad ostal pri domobrancih, sicer bo moral v zapor v Begunje, če se mu ne bo zgodilo še kaj hujšega. Ko smo prišli v Kranj, smo ga oddali gestapu, kateremu je bil partizan in dezerter Jože Urbanc s partizanskim imenom Gašper dobro poznan. Vedeli so točno, da je bil on tisti, ki je ustrelil v bližini Golnika nemškega žandarja, da je bil v patroli v Čirčičah, ki je odvedla Zupana in mene, da je bil soudeležen pri požigu šol... itd.

Zaprli so ga v „bunker“ in začelo se je mučno zasliševanje in pre-

* V mojem prvem članku v Taboru št. 1-2 na strani 16 je pomota. Stavke se glasi: Vodja VDV patrole je bil pekovski pomočnik v Kranju Jože Urbanc s partizanskim imenom Luka o katerem bom še pozneje veliko pisal... Zamenjava imena smisel stavka popolnoma spremenil. V rokopisu se stavek glasi takole: Vodja patrole je bil pekovski pomočnik v Kranju s partizanskim imenom Luka; Jože Urbanc, o katerem bom še pozneje veliko pisal, s partizanskim imenom Gašper in še... Zamenjava imen smisel stavka popolnoma spremenil.)

tepanje; kot je povedal pozneje, so bili najhujši „strganci“, to so bili bivši partizani, ki so se popolnoma vdinjali v službo gestapu. Cel teden so ga obdelovali, vsak dan sem hodil k šefu gestapa Dichtl prosit, da ga puste, da bo pristopil k domobrancem. Poudarjal sem predvsem propagandno vrednost, če ga obdržimo. Dichtl je po dolgem oklevanju pristal na to, da ga vzamemo v svoje vrste pod pogojem, da jaz odgovarjam zanj in če bo na to pristal „Obersturmführer“ Messner. Po enem tednu je že bil med nami. Sledilo je ponovno zasliševanje; toda to je bilo čisto drugačno kot pa ono na gestapu; to je bil pravzaprav le razgovor. Spraševal sem ga samo to, kar se mi je zdelo važno za razkritje organizacije osvobodilne fronte in partizanstva sploh. Kaj vse je on delal kot partizan, o tem ga nisem hotel spraševati. Niti to ga nisem vprašal, kdo izmed treh partizanov, ki so gnali mene tisti večer, ko so me vzeli s postelje, je obrnil brzostrelko proti meni in jo sprožil. Brzostrelka je sicer zatajila. Bil sem trdno prepričan, da je bil on tisti; s sigurnostjo pa le ne morem trdit, ker je bila noč razmeroma temna. Spraševati ga pa nisem hotel predvsem zato, da ne bi izgubil zaupanja; in zdi se mi, da sem pravilno ravnal. Pri zasliševanju sem prišel do zaključka, da je bil fant pošten. K partizanom je šel, da se je izognil ruske fronte, bil je izredno pogumen fant, pa, so njegov pogum partizani izkoriščali; odslej bo pa služil nam.

V njem se nisem zmotil. Bil je, lahko rečem, najboljši domobranec v moji udarni četi. Kot bivši partizan je poznal teren, na katerem smo operirali, zelo dobro, predvsem pa partizansko taktiko, kar je bilo za mene neprecenljive vrednosti. Kot bivši nemški vojak je pa bil pogumen in neustrašen. V vseh pohodih proti partizanom je bil na čelu kolone in po njegovi zaslugi četa ni imela v teku leta več kot dva mrtva. Sicer se pa partizani ves čas niso postavili niti enkrat po robu. Kakor hitro so zaregljale naše strojnice in brzostrelke, so vedno „junaško“ zbežali. Prisilni mobiliziranci in tisti partizani, ki so prišli do zaključka, da je OF samo maska, za katero se skriva komunistična partija, ki ima za cilj po vojni uvesti diktaturo, so izkoristili priliko in pobegnili.

Pred našim nastopom so partizani na Gorenjskem med prebivalstvom ustvarili vtis, kot da so nepremagljivi. Zato so predvsem poskrbeli terenci, ki so seveda dobivali navodila od spretna partijske propagande, ki je slovela na pretiravanju uspehov partizanskih akcij in predvsem na laži. Čim so se pojavili v krajih, kjer Nemci niso imeli svojih postojank, so že terenci raznesli vest, da jih je bilo kot listja in trave in vsi do zob oboroženi. Spominjam se, kako me je žena uglednega meščana v Kranju, s katerim sem se posvetoval še pred začetkom organizacije domobranstva, svarila naj ja ne gremo za njimi v „gošo“, kjer nas bodo gotovo vse postrelili. Tudi sam sem jih cenil in imel za nepremagljive vse dokler nisem prišel med nje. Po enotedenskem življenju med njimi sem pa izgubil vsak strah in njih ugled je skopnel. Če bi imel malo več poguma in vsaj nekoliko vaje v uporabi brzostrelke, bi se z lahkoto polastil brzostrelke, ki je visela na drevesu pred menoj v gozdu in pognal v beg ali pa postrelil tistih

nekaj partizanov, ki so me stražili; toda odkar sem odslužil vojaški rok, nisem imel v rokah nobenega orožja; da obstajajo brzostrelke, pa še vedel nisem. Ko sem služil obvezni vojaški rok, sem bil med najslabšimi vojaki v šoli za rezervne oficirje v Bileči. Zaradi moje polomljene srbo-hrvaščine je moj komandir čete nešteto krat uporabljal zame prostaške srbske izraze; to mi je toliko presedalo, da sem sklenil, da se ne bom učil ne jezika še manj pa vojaških predmetov. Vse dolžnosti sem malomarno opravljal ali jih pa sploh nisem izvršil. Zaradi tega sem bil kar reden gost v vojaškem zaporu, tako da je že tudi komandirju presedalo. Ni me več hotel kaznovati z zaporom, marveč mi je nalagal čezmerne dolžnosti, največkrat stražo in dežurstva. Tudi te dolžnosti sem vršil po svoje tako, da je prav malo manjkalo, da nisem prišel pred vojaško sodišče. Versko prepričanje se je v bivši jugoslovanski vojski strogo spoštovalo. Muslimani so vsak petek imeli prost dan. Opazil sem, da se ne vodi nikaka kontrola nad tem, kateri veri kdo pripada. Dežurni oficir je pri jutranjem zboru zapovedal naj muslimani stopijo iz vrste; vse je poslal nazaj v vojašnico, da so se pripravili za pregled in nato so šli v mesto in imeli prost dan. Vojaki drugih ver pa smo morali ves dan vaditi. Da bi se rešil utrudljivih vaj, sem enostavno stopil iz vrste z ostalimi muslimani. Trik mi je kar dobro uspel; ves čas mojega bivanja v Bileči sem imel proste petke brez najmanjših neprilik. Prijelo pa se me je ime Turek, ki je prišlo tako v navado, da nekateri sploh niso vedeli za moje pravo ime. Po šestih mesecih smo vsi dijaki šole za rezervne oficirje dobili čin „kaplarja“ in polagati smo morali izpite, katerih jaz nisem položil. Za kazen sem moral iti v pešadijski polk v Vinkovce. Takrat, ko sem služil vojaški rok, nisem mislil, da bi mi vojaška znanost kdaj v življenju mogla koristiti.

Omenil sem že, da so partizani, čim so začutili nevarnost, nemudoma zbežali. To je bil glavni vzrok našega neverjetno naglega napredka. Saj smo v teku enega leta postavili na noge 17 postojank z nad 2.000 domobranci in to so bili sami prostovoljci, večinoma bivši partizani in taki, ki so se pred partizansko prisilno mobilizacijo umaknili na Koroško ter se vrnili kakor hitro so se počutili varne pred partizani. Pred Nemci v letu 1944 na Gorenjskem ni bilo več strahu; nasprotno, ljudje so jih v splošnem smatrali za zaščitnike pred partizanskim nasiljem. Lahko rečem, da smo imeli na Gorenjskem v krajih, kjer so bile domobranske postojanke, veliko več svobode, kot pa jo uživajo ljudje sedaj pod komunističnim režimom.

Prav malo postojank na Gorenjskem je nastalo brez mojega sodelovanja, vse dokler nisem začel z udarno četo hoditi na daljše pohode proti partizanom. V vseh vaseh je bil razvoj postojank približno enak. Običajno smo prišli v vas na prošnjo vaščanov z domobranci iz iste vasi ali pa vsaj iz okolice. Ljudje so bili od začetka do nas nezaupni in boječi, pa ne prav dolgo, kmalu so se z nami sprijaznili in povedali vse, kar so vedeli o partizanih, posebno pa še o terencih. Prav majhno število prebivalcev se nas je izogibalo; to so bili terenci in manj poznani obveščevalci.

Vidnejši terenci pa so svoje rajone zapustili. V poročilih, ki jih navaja dr. Mikuž v zgodovini NOB, poročajo skoro za vse kraje, da je 80% in še več prebivalcev za partizane. Po kakšnem merilu so javljali poročevalci tako visoke številke, je za mene uganka? Res da so vidnejše nasprotnike ali pobili, v kolikor se niso umaknili na Koroško, ali jih pa pod različnimi pretevezami javili Nemcem, da so jih Nemci zaprli in veliko postrelili kot talce, ostali so pa utihnili. Saj v tistem času sosed sosedu že dolgo ni več zaupal, bilo je praktično nemogoče vedeti za mišljenje ljudi. Partijcem, ki so organizirali in vodili revolucijo, se je posrečilo v času okupacije iz poštenih ljudi napraviti hinavce in ovajalce. Kdor ni odobral početja partizanov, je že bil ožigosan kot izdajalec in gestapovec, če se ni pravočasno umaknil, ga je dosegla VDV patrola in sled za njim je izginila. Terenci pa so poskrbeli, da so se razširile vsakovrstne laži. Navadno so trdili, da je bil poslan v brigado na Dolenjsko ali pa na Primorsko, večkrat so celo navajali priče, ki so ga videle, toda vedno take, da se je bilo nemogoče prepričati ali je resnica ali pa potegavščina. V veliko primerih so takim žrtvam dali priliko, da je napisal pismo, s katerim je svojim domačim sporočal, da je živ in zdrav, tako kot sem ga moral napisati jaz na zahtevo partizanke Vere v gozdu za Olševkom. Pismo so dostavili po kurirju ali pa celo poslali po pošti šele po nekaj mesecih, ko je bila žrtev že davno mrtva.

Nace Frančič

Sprava — s kom?

Beseda sprava je med zdomci po svetu zelo pogosto v rabi. Uvožena iz domovine, vžiga in osvaja čuteča in plemenita srca nekaterih zdomcev, ki iz golega človekoljubja in krščanske ljubezni iščejo poti poravnave z rablji, ko so se okopali v krvi najboljših iz rodu Slovencev, ki so ropali in požigali kmečke domove, vasi, cerkve in gradove in končno uničili vse, kar je bilo pristno slovenskega.

Komunisti so od nekdaj sloveli kot veliki mojstri prevare. Njih obljube so laskave in močno prepričljive, zato navkljub žalostnim izkušnjam iz preteklosti vedno najdejo v svojih idejnih nasprotnikih naivneže, nove žrtve, ki nasedajo njihovim prevratnim nakanam. Partijca Bojan Štih (sedaj že pokojen) in Spomenka Hribarjeva sta s svojo literarno „Glasnostjo“ naravnost očarala nekatere zdomce, ki se glasnikoma „sprave“ do solza ganjeni zahvaljujejo za njuno plemenito gesto.

Po 40 letih slovenske diaspore je po mnenju režima treba poiskati poti, kako jo dokončno uničiti. To pa ni lahko doseči, ker v zdomstvu še vedno bivajo nekatere trde buče, nedovzetne za spravo, ki jo preko svojih razumnikov insinuirajo slovenski komunisti. Da pa ne bo dvomov o do-

brih in poštenih namenih, ki jih imata domovina in njen režim do zdomcev, naj v ta namen spregovori zamejska Draga „edina svobodna tribuna“ in „Meka slovenske kulture“, v katero so navdušeno poromali nekateri zdomski verniki, a so se iz napornega romanja vrnili tihi in potrti.

Sprava — s kom? Kdo jo ponuja in za kakšno ceno? Pred 25 leti je slovensko politično vodstvo sklenilo podrediti si borčevsko organizacijo. Zato je vanjo vneslo spor, ki do danes še ni poravnan. Slovenska zdomska Cerkev se je žal tedaj opredelila in s svojo moralno avtoriteto podprla politike. Njeno stališče se od tedaj pa do danes ni bistveno spremenilo do nas Taborjanov, čeprav smo z našo prisotnostjo jasno dokazali, da smo vse kaj drugega kot tisto, za kar so nas označili naši oporečniki. V knjižici „Resnično krščanstvo pri nas danes in jutri“, ki jo je napisal Franc Rode, izdala pa Družba sv. Mohorja v Celovcu, avtor pove, da je bila slovenska Cerkev sredi 20. stoletja „politično vplivna, bogata in samozavestna“. Verjetno je tu treba iskati vzroke, ki so jo dovedli za njeno odločitev pred 25 leti, ko se je opredelila in nas zapustila, češ, da smo liberalci. O povojni slovenski Cerkvi pa nam avtor zgoraj omenjene knjižice pove tole: „Iz povojnih let je naša duhovščina izšla očiščena, bolj ponižna, dostikrat tudi žal bolj boječa, vendar je bil rezultat pozitiven. Pojavil se je drugačen duhovniki lik: duhovnik z manj zemeljskimi apetiti, manj svetni mogotec, bolj usmerjen k bistvenim nadnaravnim stvarim.“ Tega novega povojnega duhovniškega lika, ki ga nam prikaže avtor, še nismo poznali v zdomstvu tedaj, ko so se ločili duhovi, a se hvala Bogu že pojavlja med mlažimi duhovniki, ki niso obremenjeni s predsodki razburkane slovenske politične polpreteklosti.

Spori in nesoglasja so do neke meje nekaj naravnega v človeški družbi. Tudi v slovenskem zdomstvu smo jih imeli. Kdo ne ve razkol, ki je pred leti nastal v naši vrhunski ustanovi, to je v Slovenski kulturni akciji, iz katere je nastal Jurčec „Sij slovenske svobode“. Tudi tokrat so se posamezniki in skupine opredelili za in proti; tudi med osrednjo Slovensko hišo in našimi domovi včasih niso bili odnosi najboljše. Nadvse nepopularna ustanova pa je bila zavetišče dr. G. Rožmana, katero smo ustanovili slovenski protikomunistični borci zbrani v Taboru. Na to hišo slovenske ljubezni so tedaj deževale najbolj zastrupljene puščice in precej let je minilo, preden se je vihar pomiril. Danes ta socialna ustanova celo uživa ugled med tujci, Slovencem dobre volje v Argentini in po svetu, ki zanj o skrbimo s svojimi darovi, pa je v ponos.

Prepričan sem, da so energije slovenskih protikomunističnih borcev usmerjene v pozitivno delo, to je v prid organizirane slovenske skupnosti, kateri smo dali svoj delež. Pred 25 leti smo — v kolikor je to mogoče — pričeli pisati objektivno zgodovino naše polpretekle dobe. Vsaka naslovena slika naše revije predstavlja delček tiste zgodovine, ki nikoli ne sme biti pozabljena, še manj izkrivljena in popačena. Naš boj se odvija na vidni fronti; nevidno, ki je potekala vzporedno z vidno, opisujejo drugi...

Zgodovine ne ustvarjajo mase, ustvarjajo jo le veliki posamezniki in

med te velike posameznike štejemo škofa dr. Gregorija Rožmana in generala Rupnika, ki sta v dobi hudih preizkušenj našemu narodu kazala poti iz teme v svetlobo.

Pred leti je ostareli argentinski predsednik Perón v enem izmed svojih tevilnih nagovorov povedal Argentincem tole: „Za Argentince ne more obstajati nič boljšega, kot drugi Argentinec.“ Kaj, če bi te besede mogli uresničiti Slovenci, da za Slovence ni nič boljšega, kot njegov rojak, četudi je miselno različen. Postanimo že enkrat vrtnarji ljubezni in tiste sprave, kjer ne bo več mesta za „naše“ in ne „naše“ za „liberalce“ in „klerikalce“, ampak samo za Slovence.

Slovenci smo v preteklosti vse preveč skrbeli za univerzalne ideje zapada, ki nas ni nikoli upošteval. Vse premalo pa smo mislili na sebe. Preveč resno smo jemali v naši borbi proti komunizmu direktive iz Vatikana. Prvi, ki je izkusil to grenko dejstvo, je bil naš škof — begunec. Za mnogo previsok krvni davek, ki smo ga Slovenci plačali vesoljni Cerkvi in za našo več kot 1000-letno brezpogojno zvestobo, nam ta ni dala do danes enega samega blaženega, kaj šele svetnika ali svetnice. Nam to Slovincem kaj pove? Vse preveč resno so jemali slovenski komunisti direktive iz Kremlja, zato danes nimajo mirne vesti; tudi Koroške in Trsta niso dobili. Vam to, slovenski komunisti, kaj pove?

Slovenija, za vse in za vsakogar smo imeli denarja in časa, samo za Tebe ga nimamo. Tvoji sinovi so umirali za Napoleona leta 1812 v Rusiji, za cesarja in Avstrijo 1914-1918, za Hitlerja, Mussolinija in Stalina v letih 1939-1945; res pa je tudi, da so Tvoji fantje in možje umirali za Tebe na frontah Slovenije. Ta velika žrtev pa pomeni začetek nove dobe za Slovence, ki hočemo odslej naprej postati Bogu otroci, narodu sinovi, nikomur hlapi!

Dimitrij O. Jeruc

Damoklejev meč

Razkošno bohota se vera v meni;
ta tihi klic neskončnega vsemirja,
moj Bog, odkrij mi, srcu razodeni
skrivnosti betlehemskega pastirja.

Saj s srcem Te le morem doumeti
in pota teh, ki grejo na Višarje,
nato sprejeti z umom in verjeti
v Vstajenje, v milost, v luč poslednje zarje.

A strah me je tartufov, farizejev,
ki kličejo povsod: „Gospod, moj Rabi“,
vihté nad glavo meč mi Damoklejev,
da davno vse se mi že studi, gabi.



Spominski križ na Orlovem vrhu, čigar zamisel, načrt in skoro vse konstrukcijsko delo je napor soborca Poldeta Omahna, ki ga tudi vidimo na sliki.

Da bo „Tabor“ lahko zagovornik resnice in klicar k neprestanemu boju do končne svobode našega zaslužjenega naroda, mora redno izhajati! Če hoče redno izhajati, ga moramo redno plačevati! Zavedajte se tega! „Tabor“ nima mecenov! Poravnajte redno naročnino, nabirajte novih naročnikov in prispevajte v naš tiskovni sklad!

POJASNILO ZA POJASNILO

Javni problemi so predmet javne kritike. Vsako zakrivanje dejstev in pometanja neljubih problemov pod preprogo je najboljši pogoj za razkrajanje družb ali ustvarjanja diktature izbrane elite. Svobodna kritika je temelj demokracije. (F. Slak, Slovenska dilema, Tabor št. 11, leto 1973.)

V Taboru št. 1-2, l. 1987 je napisal „Pojasnilo“ g. Rudolf Smersu, ki pravi: „Prilagam kratko pojasnilo k neki trditvi g. Florijana Slaka...“

„Neka trditev,“ bi morala biti v mojem članku: „V izvirno faliranem tonu“ (Tabor št. 11-12, l. 1983), v katerem sem med drugim zapisal tudi tole: „Miha Krek je bil minister v jugoslovanski kraljevski vladi v Londonu, katera je bila lutka zaveznikov; isto kot je bila vlada „Nezavisne države“ Hrvaške — Nemcem in Titova vlada v Jajcu — Sovjetom. Vsaka s svojim interesom v službi svojega gospodarja. To so bili kvizlingi jugoslovanskih narodov. In slovenski mežnarji, kjerkoli so že bili, so zvesto zvonili k pogrebu slovenskega naroda...“

Potem je g. Smersu nadalje navedel zelo zaimive stvari, ki zahtevajo mnogo več pojasnila in porajajo nova vprašanja, med katerimi je eno največje: Kaj je resnica? Kdo je pravilno poučen? Ali je kraljeva jugoslovanska vlada v Londonu imela sploh kakšno besedo pri zadevah jugoslovanskih narodov? Itd., itd.

G. Smersu je gotovo o političnih dogajanjih doma pred vojno, med njo in revolucijo in o dogajanjih v londonski kraljevski vladi in seveda z vsemi problemi v slovenski politično-ideološki emigraciji dobro poučen; zato vsi tisti, ki se zanimamo za našo tragično zgodovino, od njega in njegovih političnih sodelavcev pričakujemo, da nas bo, ali bodo „prav poučili“. Samo prepričati nas bo zelo, zelo težko, ker smo v teh desetletjih postali „neverni“ Tomaži. Krivda pa ni naša in vsi vemo od kod izhaja.

„Po dokumentih in raznih poročilih o delovanju jugoslovanske vlade v Londonu, je bil dr. Miha Krek podpredsednik te vlade od 26. junija 1943. Po 26. juniju 1943 ni bil v jugoslovanski vladi noben slovenski politik, pač pa je bil član vlade od 10. avgusta 1943 Slovenec nepolitik, kapetan bojnega broda Kern...“

Tukaj pa moramo preiti na razmere na področju Jugoslavije in v našem primeru na Slovenijo, ali pravilno rečeno: tedanjo „Ljubljansko pokrajino“ (350.000 prebivalcev), kar je od Slovenije še ostalo.

Do nekako sredi leta 1943 (datum bo odgovarjal v pojasnilu g. Smersu — op. pisca.) je „propadla“ SLOVENSKA PARTIZANSKA VOJSKA, SMATRANA ZA PRODUKT SLOVENSKEGA SEPARATIZMA, ČE TO HOČEMO, OZIROMA HOČEJO PRIZNATI POLITIKI IN ZGODOVINARJI NA OBEH STRANEH SLOVENSKEGA PLOTA. Dotedanje kape triglavke s slovensko zastavico in rdečo zvezdo v sredini so začele izginjati; po-

javile so se Titovke, samo z rdečo zvezdo, slične kapam sovjetske rdeče armade. Slovenska partizanska vojska je bila preimenovana v JUGOSLOVANSKO LJUDSKO ARMILJO. V javnih povorkah so še vedno uporabljali SLOVENSKO ZASTAVO BREZ RDEČE ZVEZDE!

Tukaj je torej jasno, da je bil Tito že praktično gospodar na področju bodoče Jugoslavije; še ne uradno priznan po kralju in njegovi vlad, ki je bila lutka zaveznikov. Vzrok za to je bil tudi v tem, ker so tedaj v Srbiji že praktično izgnali Titovce v Bosanske in Hercegovske hribe; odločitev pa je dokončno morala priti iz Slovenije in to z italijansko kapitulacijo 8. septembra 193. Tukaj pa velja slovenski politiki confiteor in mea culpa!

Po 8. septembru 1943 so padle Grčarice in Turjak. To je bila mini-predstava največje slovenske narodne drame od pokristjanjenja Slovencev pred 1200 leti: kateri je sledil naš Vetrin in vse po njem. Tukaj pa sem trdno prepričan, da je že skrajni čas, da nam ustvarjalci največje slovenske narodne drame dvignejo zastor; razmaknejo kulise in prikažejo režiserje in igralce največje slovenske narodne drame v ORIGINALU! Če jim bomo odpustili, je vprašanje. Morda jih bomo razumeli. Bodoči rodovi pa se bodo iz tega kaj naučili.

Da je Tito dobil tedanjo odločilno bitko v Sloveniji, se sklicujemo na predajo in sodelovanje italijanske vojske v Sloveniji, ki je po naročilu zastopnika zaveznikov, britanskega majorja William M. Jonesa pri poveljniku italijanske Soške (Isonzo) divizije v Novem mestu gen. Cerutti ju dosegel predajo Italijanov in njih orožja — partizanom!

S padcem Turjaka in Grčaric je bila Titova zmaga gotova; samo polno diplomatsko priznanje je moralo še slediti. Kdor je torej bil v jugoslovanski diplomaciji — ne samo v vladi, je bil praktično v „Titovi diplomatski službi!“ katero je za Tita vodila Velika Britanija, oziroma „zavezniki“. Vse drugo je samo vprašanje tolmačenja.

Dalje piše g. Smersu: „Po podpisu Tito-šubašičeve pogodbe je postal član vlade dr. Drago Marušič (gl. moj članek „V izvirno faliranjem tonu“, op. pisca) in nekaj časa tudi dr. Izidor Cankar, ki je odobral Titovo politiko. Dr. Izidor Cankar je poleti 1944 odpotoval v Rim in je obiskal dr. Kreka in nekatere člane vodstva SLS, ki so bili tedaj v Rimu. Skušal je pregovoriti dr. Kreka, da bi izdal poziv domobrancem, da naj se pridružijo partizanom. Dr. Krek je v soglasju s člani vodstva ta predlog odločno odklonil, kar je znano, ker je dr. Izidor Cankar ta svoj razgovor objavil.“

V tem odstavku nas posebno zanima tole: Kdo so bili gospodje od vodstva SLS, ki so bili tedaj v Rimu? (Vatikanu?) Imena prosim!

Dalje: ali je to vodstvo SLS leta 1944 v Rimu obiskal tudi „katoški“ sopotnik v Titovi vladi Edvard Kocbek, ko je bil v tem času v Rimu in sprejet v avdienco pri papežu?

Ali se je na poti v Slovenijo in komunistično vlado tam ustavil pri vodstvu SLS njen minister Snoj?

Ali je pok. duhovnik in politik dr. Alojzij Kuhar za svoje govore preko londonskega radia imel odobritev svoje vlade, odnosno vodstva SLS?

Kako to, da nič ne slišimo o drugem duhovniku in politiku msgr. Gabrovšku, ki je isto kot dr. Krek in dr. Kuhar umrl v Združenih državah? In če sem prav informiran, je bil on najbolj simpatičen do domobrancev in razumevaajoč do položaja v Sloveniji?

Dr. Izidor Cankar je torej nagovarjal dr. Kreka, „da bi izdal poziv domobrancem, da se pridružijo partizanom. Dr. Krek je v soglasju s člani vodstva ta predlog odločno odklonil...“

Ta „poziv domobrancem“ bi bil točno isto, kot če bi očetje pozivali svoje nezakonske sinove, da naredijo samomor, da bodo oni odvezani greha, krivde in očetovstva. Z drugo besedo: proti načelom vsake morale!

G. Smersu dalje piše: „Po podpisu Tito-Šubašičeve pogodbe je dr. Krek v septembru 1944 izstopil iz Medzavezniškega odbora in je vanj prišel zastopnik Tito-Šubašičeve vlade. Dr. Krek ni bil nikoli niti trenutek v Titovi diplomatski službi. Po dokumentih in poročilih, ki so javnosti na razpolago, je bil dr. Miha Krek najodločnejši nasprotnik jugoslovanskega komunističnega režima med vojno in po njej, in tudi najbolj dosleden branilec delovanja protikomunističnih sil na Slovenskem. Zato je moral po končani vojni skupaj z mnogimi Slovenci nastopiti begunsko življenje in je v begunstvu tudi umrl.“

(Za boljše razumevanje naj bralci Tabora ponovno preberejo moj članek pod naslovom: „Ukradena čast“, Tabor št. 7, leto 1968.)

V vsaki izobraženi družbi — od političnih do ekonomskih itd. — se nezaželenemu človeku da možnost, da s svojega položaja sam odstopi in ima tako možnost ohraniti gotove koristi (npr. pokojnino). Ako se te častne poti ven ne posluži, ga enostavno odslovijo in s tem lahko izgubi vse privilegije. Tudi v diplomaciji ni drugače.

Brez dvoma, da je bil pokojni dr. Miha Krek najbolj spoštovan politik iz „soda smodnika“, kateremu pravimo Balkan! Nihče niti malo ne dvomi v njegovo iskrenost, poštenost itd., kar niso vrline politikov, ker tudi politika sama ni to. Niti on sam kot politik, ki ni imel niti podpore svojih političnih kolegov, ne bi mogel ničesar spremeniti, četudi bi hotel. Tu ne gre za „krivdo“ posameznika, ampak za nesposobnost sistema, v katerem so služili, ali bi morali služiti narodu, ki jih je poslal v tujino, da čuvajo njegove, ne pa njihovih gostiteljev interese. In ker jim to ni bilo dano storiti, zakaj se ni kralj in njegova vlada vrnila na Ravno goro k Mihajloviću in bi tam skušali reševati „otadžbinu“ in svoje položaje?

Zelo mi je žal, da ne morem v vsem soglašati z g. Smersujem, katerega razumem, da brani svojega pokojnega prijatelja, političnega šefa itd. Niso pa še iz spomina dogodki iz preteklosti in sem prepričan, da je znana g. Smersuju nenaklonjenost pok. dr. Kreka domobrancem in naši organizaciji in sem prepričan, da je bil obveščen, da je „na občnem zboru delegatov največje slovenske organizacije v tujini Zveze SPB-Tabor, bila

sprejeta resolucija, katera je bila tudi na zborovanju v nabito polni dvorani Slovenskega narodnega doma na Holmes Ave. v Clevelandu dne 5. septembra 1965 navdušeno sprejeta..." (Tabor št. 7, 1968)

In še več drugih slučajev, o katerih ni namen pisati. V zgoraj omenjenem slučaju je bil g. dr. Krek še živ in v Clevelandu.

Hvaležen sem g. Smersuju za „Pojasnilo“. Še bolj pa bom vesel in še veliko število drugih, če nam bo dal objektivno pojasnilo na sledeča vprašanja:

1) Potek 3. majskega (1945) puča. Kako je bil organiziran, izveden; in imena članov domobranskega oficirskega zbora, ki je pri tem sodeloval; in če je to bilo kriterij z povišanje v višje oficirske stopnje v Vetrinju?

2) Zadržanje Narodnega odbora in s tem političnega, duhovnega in vojaškega vodstva v Vetrinju in zakaj?

3) Zadržanje begunskih politikov nasproti domobrancem po taboriščih in še posebej proti tistim izven njih? Kdo je dal direktive, da se tistim, ki so pri vpisu povedali, da so bili domobranc, odkloni registracijo v taborišče? Npr. v Spittalskem taborišču g. Avgust Novak od SLS.

4) Izgon generala Rupnika iz slovenskega begunskega taborišča v Italiji po begunskih politikih. Kako so to izvedli; kdo so to bili (imena) in po čigavih direktivah?

5) Ponudba vodstva slovenske politično-ideološke emigracije v Italiji (Koledarček slovenskih emigrantov) za sodelovanje s komunisti, ko se še niti niso ohladili po masovnih grobiščih slovenskih gozdov pobiti domobranc in drugi protikomunistični borci in civilisti. Kdo in zakaj??

6) Stališče Narodnega odbora in duhovnega vodstva do dr. Bajlečevih in drugih člankov it., do naše organizacije. Ali Narodni odbor soglašal s pisanjem svojega člana dr. Bajleca?? Več kot dve desetletji že čakamo na odgovor.

7) KJE SO SEZNAMI TRANSPORTOV IZ VETRINJA, KATERE NARODNI ODBOR IN VODSTVO IZ VETRINJA MORA IMETI? Zakaj jih ne objavi?? Še kmet ni mogel prodati svoje ovce, če ni za to imel primerne dokumenta. Tukaj gre za tisoče mrtvih ljudi, katere so tudi spremljali sezname, katere so sestavljali Slovenci, katerih vodstvo je vse ostalo živo v emigraciji. Da se ne bi zavedali važnosti teh dokumentov, je absolutno nemogoče verjeti; razen v primeru, da se važnosti dobro zavedajo; kako strašen je ta dokument — ne samo za morilce!

Prav gotovo bi bila največja ironija, če bi mlajši rod iz domovine objavil popolne sezname transportov; obsodil vlezločin svojih starih in obračunal z vodstvom slovenske politično-ideološke emigracije.

Za zaključek bi rad poudaril samo to, da zgornje vrstice niso pisane za kritiko in polemiko, ampak samo za razumevanje naše stvarnosti, izhajajoče iz preteklosti, katere mi nismo ustvarjali ampak smo bili le sužnji demona, ki nas še vedno spremlja.

Vetrinjska tragedija pred sodiščem

Knjiga pisatelja grofa Nikolaja Tolstoja, ki je razgalila podlost angleških mešetarjev ob koncu vojne ter pokazala Macmillana, ki je dal nalog za vračanje slovenskih domobrancev, Hrvatov, Ukrajincev in Kozakov.

Glavni krivec, sedaj že pokojni Macmillan ni hotel o vsej zadevi ničesar slišati, s čemer naj bi vse ostalo pozabljeno.

Tolstojeva knjiga pa je razburila angleško tenkočutnost in oglasil se je Nigel Watts, katerega je „odkritje“ grofa Tolstoja zelo prizadelo in je v tisku pokazal na vlogo, katero je pri Vetrinjski tragediji igral brigadir Toby Low, sedanji Lord Aldington.

Ta lord je sedaj začel tožbo proti g. Wattsu in grofu Tolstoju.

Ker bodo stroški s tem sodnim postopkom visoki, smatramo, da je dolžnost slehernega poštenega Slovenca, da priskoči na pomoč tema dvema odločnima možema, ki sta zastavila svojo odločnost in svojo čast za razjasnitev naše nepozabne Vetrinjske tragedije.

TABOR

IZ DRUŠTEV

Okrožnica za julij 1987, št. 10

Z V E S T O B A

Vsako leto, ko se povrača maj, se z njim povrača tista naša zadnja pomlad tam za Karavankami. Včasih sem si zaželel, da bi šla v pozabo, da ne bi bolela več, pa se ne da; ne more umreti v spominu.

Podobe so žive, da bi vsako posebej prijel.

V dolgi procesiji se vrstijo razbiti fantje, kakor za mimohod v grobove. Krike mater in vpitje otrok slišim v nočeh. Obešeni na okrvavljene mesarske kljuke v kleti zdihujejo v pišu vetra preko kalne La Plate in prosijo smrti. Dekleta in žene — v obupu in preziru onečlašene — sužnje nove svobode.

O Bog, ali ni bilo preveč!

Prosili smo Te, da bi nas spremenil v kamenje na umazanem dvorišču, da bi ne bolelo v dušo, pa nas nisi uslišal.

Toda čudno! Zasmehovanja, kletve, ponižanja ter udarci s kopiti in biči tedaj niso boleli...

Nisi nas spremenil v granit, naša ideja je postala granit ponosa in odločnosti.

Znova si nas utrdil, ko je prišel prostovoljno med nas še del zadnjega prodanega — prvega polka.

Velika dvorišča v Teharjih so bila kakor nemirno makovo polje.

„Saj mi smo vedeli, kam gremo,“ so nas pozdravljali.

„Važno je, da smo skupaj, da gremo skupaj — kamorkoli.“

V očeh vseh je igralo nekaj tako močno čistega, da nas je zajelo z novim, odločnim pogumom v pravico življenja ali za častno smrt!

V Teharjih smo bili zopet močni, udarni bataljoni...

Če bi bili oprezneži, bi se prilagodili Angležem. Če bi bili izdajalci, bi se razbežali v Vetrinju. Ker pa so bili bratje — v trpljenju in borbah preiskušeni za Boga, narod in domovino, je bilo njihovo mesto in njihov ponos v vrstah prodanih...

Take fante je nekoč imela Slovenija...

Kadar nam materializem uklepa duha in hoče lastni „jaz“ stopiti na najvišji pedestal, spomnimo se tedaj teh naših prostovoljcev za smrt zato, **DA SMO BILI ZOPET SKUPAJ — MOČNI IN ODLOČNI — DA GREMO SKUPAJ — KAMORKOLI!**

Za Glavni odbor Tabora ZDSPB

Ivan Korošec

NA ORLOVEM VRHU 20.—21. JUNIJA 1987

Nekoč je bil izrek: „Vsa pota vodijo v Rim!“ Potem smo „Rim“ zamenjali za Ljubljano. Ljubljana je imela na gradu — tudi „Orlov vrh“, pokopališče padlih Slovenskih domobrancev. Ta Orlov vrh so komunisti spremenili v športno igrišče; na grobovih svojih politično-ideoloških nasprotnikov! Barbari 20. stoletja!

Preživeli domobranci in begunci so na Slovenski pristavi pri Clevelandu ustanovili nov „Orlov vrh“ s spominsko kapelico, belo steno, križem, z nasadom smrek, borovcev, kjer lepo cvetijo slovenske lipe poleg cvetja lepo očiščenega hriba, kjer te pozdravijo slavaloki slovenskih zastav in iz zvočnikov donijo domobranske pesmi, glasovi že nad 42 let s krvjo in zemljo zasutih ust... Vsakoletni praznik, ko se na Orlovem vrhu zbiramo, da počastimo tisoče soborcev, prijateljev rojakov, katerih spomin bi morilec, krivci in sokrivci radi že davno zakrili s pozabljenjem.

In potem prihajajo avtomobili iz vseh mogočih krajev Združenih držav in Kanade. Dolge so ceste; cilj je isti. Prav nikjer na svetu se gotovo ne sreča toliko starih znancev in prijateljev iz vseh delov sveta, kot tukaj na Orlovem vrhu. Koliko Slovencev je spoznalo resnico o naši zgodovini prav tukaj in še posebno tisti iz domovine, ki so prvič slišali o domobrancih, o medrevolucionarnih in povojnih pokolih, da se lahko danes Slovenija potušuje, Slovenci pa se izgublajo v tujih zemljah.

Vreme je bilo slabo; to ne vpliva dosti na goste, čeravno nismo let pustili na Karavankah. Niti ni bil namen prirediteljev (društva Tabor SPB-Cleveland) ustvarjati umetnih programov, saj tisti, katerih se spominjajo, niso bili umetniki; bili so ljudje, katerih edini cilj je bil, živeti, ali ostati pri življenju in v svobodi graditi svoj dom.

Pri Spominski kapelici je prvo imel kratek govor predsednik Tabora ZDSPB g. dr. Ludvik Kolman; molitev rožnega venca je vodil predsednik društva Tabor SPB Toronto g. Stane Pleško; za zaključek smo skupno zapeli: Oče, mati, bratje in sestre... — potem smo se ob kresu spominjali starih slovenskih navad, ki jih ni več.

V nedeljo se je pripeljala dolga kolona avtomobilov iz Clevelanda. Še pred sv. mašo je začelo deževati, zaradi česar ni bilo maše ob Spominski kapelici in tako je tudi odpadla običajna slikovita povorka od pristavske hiše na Orlov vrh z vencem, zastavami, nato narodne noše, katerih je tudi letos bilo zelo veliko in še več novih med njimi, nato borci. Da je to moralo odpasti je bilo še posebno škoda zaradi nekaj obiskovalcev iz domovine, ki so imeli pogum prisostvovati proslavi, a žal ne vsi, ki so se tam nahajali.

Kljub slabemu vremenu in dežju je bila udeležba presenetljivo velika. Novo plesišče je odlično služilo za cerkev, ki pa žal ni moglo sprejeti vse množice, ki je lahko prisostvovala pod streho ostalega poslopja. Č. g. France Kosem je imel lepo pridigo. Gospod je iz mlajše generacije, ki zelo lepo in rad govori slovensko, kar ni običaj za njegove duhovne sorate, ki so se izšolali v Sloveniji. (To ni kritika, le pripomba — Op. pisca.) Pri maši je odlično pel zbor pod vodstvom g. Kneza. Za tiste, ki nismo navajeni slovenskega petja v cerkvi, ni samo sentimentalni spomin; je več kot to: je doživetje nekaj „novega“ iz „starih časov“...

Popoldan se je zjasnilo. Ljudje so bili vsi v najlepšem razpoloženju. Kako lepo je videti, ko so se ne samo po letih, temveč po desetletjih objemali stari prijatelji... — „Ja Ančka, kaj pa si tako siva?...“ In kdo bi se čudil, če se na Orlovem vrhu potisne čas nazaj za desetletja in zopet smo tam in v tistem času, ki ga ni več; ga nikoli več ne bo; pa je tako strašno blizu, da pozabiš, da so vmes — desetletja!

In Ti, ki se voziš ali hodiš po tujih cestah in se ne bojiš nikogar? Pozdravljen in Bog Te živi! In če Ti je, ali Ti bo usoda mila in obiščeš Orlov vrh ali spominsko proslavo na njem, tam boš našel svoj odgovor in svoj smisel.

ROŽMANOV DOM

18. REDNI LETNI OBČNI ZBOR ROŽMANOVEGA DOMA

(Poslovna doba 1. 3. 1986 — 28. 2. 1987)

V nedeljo 28. junija 1987 je bil 18. redni občni zbor Rožmanovega doma v San Justo.

Ob 11. uri je pričel in vodil občni zbor predsednik Peter Čarman, pozdravil navzoče in prešel na poročila odbornikov.

Tajnik Jože Žerovnik je podal obširno poročilo o delovanju te socialne ustanove. Trenutno je v domu 14 stanovalcev. Ustanova ima 219 članov in jih je med to poslovno dobo umrlo šest, a pristopila sta dva.

Blagajnik Lovro Tomažević poroča, da se je kljub gospodarski krizi v Argentini in s pomočjo dobrotnikov naredilo le del predvidenih del. O vseh delih pa bo poročal sam predsednik Čarman.

Predsednik Peter Čarman. — Iz blagajniškega poročila je razvidno, da ni bilo na razpolago zadostnih sredstev, da bi se lahko uresničila vsa predvidena dela. Že lansko leto smo si zamislili dvigalo. Tla v pritličju kličejo njih nivelacijo. Priključitev naravnega plina. Omenjam le dela večjega obsega.

Dela in skrbi je dovolj; zdi se mi preveč za novo poslovno dobo. Ne obupujem, ker nam dobre volje še ni zmanjkalo, in naši sotrudniki nam zvesto stojijo ob strani, kar je dokaz izvršnih del v pretekli poslovni dobi.

Zračenje stranišč po sobah je končano in s tem se nam je odvalil velik kamen od srca. Potrebno je bilo prebiti železobetonsko ploščo prvega nadstropja in terase. Vse delo je perfektno izpadlo. Z majhnimi deli bo v kratkem končana moderna pralnica in ob njej je 8 m globoka gnojna jama. Rifa za barvni televizor je sijajno izpadla. Na cesti so položene cevi za naravni plin in je to delo že plačano; sedaj čakamo samo še priključitev s strani „Gas del Estado“. Železne mreže na oknih so pobarvane in krasé pročelje stavbe. Avto je plačan in v polni meri služi svojemu namenu. Nova vrata v jedilnici dajo drugi izhod na dvorišče. Postavljena je drvarnica s pločevinasto streho. Prostor za pečenje mesa „asado“ je dobil nov dimnik, delo in dar podpredsednika Janeza Jenka. Pod domačo lipo stoji miza in dve klopici z naslonom. Vrt krasijo številne rože, za kar skrbi kuharica gospa Cvetka. Ob vsaki uri je na razpolago nova posebna kuhinja, da si stanovalci lahko pogrejejo čaj. Hrana je izborna, kar pričajo tisti, ki jo uživajo. Upravnik Rudi Bras lepo oskrbuje dom, za kar sem se osebno zanimal in prepričal. Domovalcem nudi pomoč, če je potrebno. Nadzoruje in vodi dela v domu. Urejuje papirje in razne druge zadeve na občini in v drugih uradih. Na sejah nam redno poroča vse novice in smo tako vedno o vsem na tekočem.

Navedena dela so izkaz našega plodnega delovanja v minuli poslovni dobi. Hvala vsem odbornikom, ki ste me spremljali in se redno udeleževali sej, kjer smo reševali vsa vprašanja, ki jih ni bilo malo. Končno iz-

rekam dolžno zahvalo vsem sodelavcem tu in drugod po svetu, ki so nam pomagali s svojimi — včasih prav mecenскими — darovi. Hvala tudi vsem nevidnim delavcem.

Prve in zadnje besede zahvale veljajo našemu Stvarniku, ki naše delo blagoslavlja — prav gotovo na priprošnje zavetnika te hiše, dr. Gregorija Rožmana.

Po podanih poročilih je podal poročilo predsednik nadzornega odbora **Marjan Loboda**, ki je po pregledu poslovnih knjig dal razrešnico staremu odboru.

Predložena in sprejeta je bila odborova lista za novo poslovno dobo 1987-88.:

Predsednik: Peter Čarman; podpredsednik Janez Jenko; tajnik Jože Žerovnik; namestnik Franc Oblak; blagajnik Lovro Tomažević; pomočnik lic. Ivan Korošec; ožji odbor: inž. Anton Matičič, Franc Avguštin, Rudi Braj Božo Šušteršič in Matevž Potočnik; širši odbor: Valentina Oblak, Marjan Loboda ml., Ivan Šilar, Marija Podlogar in Ivanka Puhek; nadzorni odbor: Marjan Loboda st., dr. Jože Dobovšek in Janez Amon.

Sklep občnega zbora je bil, da ostane letna članarina ista, t. j. za aktivne člane 6 Avstralov, za upokojence pa 3 Avstreje.

Predsednik Peter Čarman se je zahvalil za ponovno zaupano mu mesto predsednika in je zaključil zborovanje s prošnjo za nadaljnje sodelovanje vseh v korist Rožmanovega doma.

POZDRAV PREDSEDNIKA ROŽMANOVEGA DOMA G. PETRA ČARMA- NA OBISKOVALCEMA ŠKOFU DR. JANEZU JENKU IN MSGR. FRANCU BOLETU

Spoštovana naša visoka gosta!

V imenu vodstva našega Rožmanovega doma vaju priskrbo pozdravljam.

Vemo, g. kof, da ste ves čas z razumevanjem spremljali naše zdomstvo; vemo, da nas razumete še danes, in zato se zavedamo, da nas imate radi. Vse to dokazujete z vašim obiskom samim. Vemo pa tudi, da ste se ob odločitvi za to pot zavedli — koga boste obiskali. Zato sprejmite še naše čestitke in v priznanje naše iskrene hvalečnosti vam kličemo: **DOBRODOŠLI** med nami!

Iz vaših načrtovanih obiskov ni mogel izpasti obisk tega našega Rožmanovega doma, ker tudi ta dom je resnični del našega zdomskega življenja. Domovavcem, ki tu preživljajo jesenske dni svojega življenja, pri-
našate mir in božji blagoslov. S tem jim boste pokazali še vi, visoki predstavnik naše slovenske Cerkve, da so še vedno živi udje vsega našega narodnega telesa. Celotno življenje vsakega naroda vsebuje poleg pomladi in poletja še jesen in zimo. Pri vernem človeku pa je v božji milosti preživeta jesen poročstva zime, ki je brez snega in mraza — namesto teh, pa večna — prijetna toplota Njega, ki nas je ustvaril.

Rožmanov dom, v katerega vstopate danes, je izkaz naše globoke na-

rodne zavesti; saj je bil zgrajen — le za naše rojake. Pri delu nas je spremljala domala vsa slovenska zdomska skupnost širom sveta, ki nam še danes stoji skrbno ob strani, in kateri je druga božja zapoved v resnici doživeta krščanska vera.

Zamisel in zgraditev tega Rožmanovega doma je prišla s strani tistih Domobrancev, ki jih pot iz domovine ni pripeljala na vetrinjsko polje, pa tudi tistih, ki so pobegnili iz Vetrinja med tanki naših izdajalskih zaveznikov. Dalje onih, ki so poskakali iz transportov, ki so drveli naravnost v žrelo smrti, in tistih, ki so pobegnili iz taborišč smrti. Pri delu za ta Rožmanov dom so se trudili tudi tisti redki rešenci iz množičnih grobov in prav tako tisti, ki so bili v onih groznih dneh še dojenčki — a rešeni usode drugih dojenčkov, ki so bili v enem taborišču smrti iztrgani iz materinih naročij in so na vozu, sredi dvorišča — izpostavljeni soncu — v žeji in gladu darovali svoja nedolžna življenja na oltar domovine — skupno z 12-tisoči pobitih Domobrancev.

„Odpusti...!“, je Jezus prosil s križa za svoje rablje. Takrat smo bili tudi mi, preživeli Domobranci in z nami vsi begunci — v svoji nemoci sicer — najbližje Kristusu. Odpustili smo! Zob časa je izpilil ostrino bolečine, ni pa mogel izbrisati spomina.

Iskreno zaželeno obiskovalca iz naše domovine! Ne zamerita mi tega mojega bežnega pohoda v resnični, a še vedno boleči spomin naše preteklosti.

Moje besede ob sprejemu tako visokih gostov bi morale biti le besede hvaležnosti za obisk in izraz naše radosti in veselja. In to tudi so! Mi tukaj smo le del naše emigracije, ki pa kot celota nosi v sebi trpljenje in žalost — z našimi slovensko čutečimi potomci, pa nosimo v sebi tudi veselje, pravtako, kot je nam naša Slovenija: naša domovina — veselje in bolečina.

Ta Rožmanov dom je dokaz resničnosti naše polpretekle zgodovine. Je dokaz naše narodne zavesti, je dokaz naše krščanske vere. Je zahvala našemu skupnemu Stvarniku, ki nas je v Svojih večnih načrtih presadil v svobodno zemljo pod Južnim križem.

Vse delo za uresničitev tega doma je bilo opravljeno zastonj, tako kot danes, pa čeprav je združeno z velikimi skrbmi in osebnimi žrtvami, saj je vse delo opravljeno nesebično in mimo osebnih — družinskih dolžnosti posameznika. Ves naš prostovoljni trud je posvečen brigi, da vsem stanovalcem tega doma nudimo človeka vredno domovanje. Neprecenljive vrednote vsake sv. maše nam redno, tedensko posreduje delegat dr. Alojzij Stare; zato mu še ob današnji priliki izrekam vse naše priznanje in iskreno hvaležnost v imenu vseh nas.

Opravljamo pa to delo z veseljem in zagnanostjo v zavesti, da delamo dobro, ki bo še pri Bogu dobilo pravo težo. To delo je naše zadoščenje in ponos vsega zdomstva. Rožmanov dom bo še poznim rodovom kazal pravo čeno svobodnega slovenskega človeka ob Srebrni reki in bo morda, morda kdaj še domovini v ponos.

Vabim vas, g. škof, vstopite v ta naš hram, posvečen spominu našega blagopokojnega škofa dr. Gregorija Rožmana, ki je prvim beguncem na pot čez morje naročal: „...pa radi se imejte med seboj!“ Prosim vas, vstopite veselega srca in to posredujte še nam, ki smo z veseljem pričakovali vašega prihoda. Dajte nam svoj blagoslov, da bomo ostali trdni v veri in narodni zavesti, če je to v korist naše — sanjane — domovine.

Dobrodošla med nami in hvala vama — prisrčna hvala za vajin obisk!

ZA ZGODOVINO

Ingomar Pust

TITOVA ZVEZDA NAD KOROŠKO

Že leta 1984 je v Celovcu izšla dobro dokumentirana knjiga Ingomarja Pusta „Titova zvezda nad Koroško“,* ki jo tudi grof Nikolaj Tolstoj v svojem monumentalnem delu „Minister in pokoli“ na večih mestih citira kot vir. Žal knjiga v naše zdomstvo v splošnem ni prodrla, kar je velika škoda. Kljub temu namreč, da je pisana v neprikitem nemškem duhu, je za našo zgodovino pomemben doprinos. Posebej strani, ki se nanašajo na našo vetrinjsko tragedijo. Zato nam je naš vrli mladi prijatelj in sodelavec iz ZR Nemčije poslal prevod str. 198-229, ki ga v naslednjem priobčimo. — Op. ured.

Tragedija „Bele garde“

Vetrinjsko taborišče bi v tistih razburkanih časih bilo nepomemben kraj, če se ne bi prav tam pričela tragedija „Bele garde“, Slovenskega domobranstva.

Formirano v štiri polke se je Domobranstvo pridružilo bojni enoti divizije „Prinz Eugen“ in si 10. maja izborilo pot v svobodo.

Walter Wallner s posestva Zakamen (Stein) je 11. maja kot 15-letni fantič opazoval razorožitev domobrancev. Ti so iz smeri Hollenburga prišli do Zakamna še s svojim orožjem. Na cesti pred posestvom pa so jih pričakali Angleži.

„Iz našega sadovnjaka smo fantiči opazovali dogajanje na cesti. Vr-

* Ingomar Pust: Titostern über Kärnten 1942-1945; Totgeschwiegene Tragödien, Verlag Kärntner Abwehrkämpferbund, Klagenfurt 1984.

stila se je kolona za kolono, sami mladi fantje v starosti 16-17 let, komajda starejši od nas. Angleški vojaki so jim pobrali ure. Vse puške so slovenski prostovoljci mirno in disciplinirano odlagali na visoke, lepo zložene kupe. To se je dogajalo ves dan, tja do 20. ure zvečer. Tega se zato tako natančno spominjam, ker se je ob tej uri pričela prepoved izhoda in so nas Angleži nagnali v hišo," je rekel W. Wallner.

Slovenski protikomunistični prostovoljci so se utaborili na Vetrinjskem polju.

Pojoč do se peljali Domobranci v smrt

To, kar se je imenovalo taborišče, je nastalo že v začetku maja.

Deželni svetnik Herbert Bacher, takrat gimnazijec, kmečki sin iz Zakamna pri Vetrinju, je bil star 15 let. Njegov oče Klement Bacher je bil takrat začasno župan v Vetrinju. Zgodovina tega taborišča se je pričela zanj z majhnim pretresom. Na umiku je tja prispela enota SS-divizije „Prinz Eugen“ in se utaborila na polju detelje, ravno primerne za košnjo. V tistih dneh splošnega pomanjkanja je bilo to pravo svetoskrunstvo. Župan K. Bacher se je ves ogorčen pritožil pri komandantu enote, nekemu nadporočniku. Ta je poslušal njegove proteste, nato mu je položil roko na ramo in resno spregovoril: „Dobri mož, ne razburjajte se! Še dosti več boste doživeli. Pride jih še več.“ In res — še veliko več jih je prišlo. Ta oficir izgubljene divizije „Prinz Eugen“ je vedel za veletok stotisočev, ki se je po cestah Jugoslavije valil proti severu. Ta SS-enota na polju detelje je bila le konica tega plaza.

Maja je bilo Vetrinjsko polje med samostanom, šolo in krajem Kopanje (Kerbach) eno samo vojaško taborišče. Na površini pribl. 30 ha so bile vojaške enote pestro pomešane s civilisti, možmi, ženami, otroci. Nekateri so imeli šotore in pokrite vozove, večina pa jih je taborila pod nilim nebom. Bile pa so tudi izjeme. „Nekega dne je pripeljalo šest s konji vpreženih vozov, polnih slovenskih beguncev. Ti so se, ne da bi dosti spraševali, vselili v našo hišo," se spominja Bacher.

Oskrbo teh množic s hrano v majskih dneh še ni povzročala nobenih problemov. Vojaki in begunci so imeli s seboj dovolj zaloge. „Kar nas je skrbelo," pravi Bacher, „je bila invazija konj. 4—5.000 konjev je bilo treba oskrbeti oz. nahraniti, krme pa je primanjkovalo. Lastniki konj so jo iskali na lastno pest, včasih tudi s silo. Ko je nekoč moj oče hotel tuje govorečim vojakom prepričati košnjo zadnjega doslej še nedotaknjenelega travnika, so ti vojaki nastopili tako grozeče, da je oče moral popustiti. Morali smo spati v hlevih, da smo čuvali zalogo krme," je rekel Bacher.

Sčasoma pa je bilo konjev vedno manj. Ko so živila pošla, so konje poklali ali pa jih pri kmetih zamenjevali za goveda. Nastalo pa je pomanjkanje vode za oskrbo desetstisočev. „Naš vodnjak je bil noč in dan oblegan z ljudmi, ki so pred njim stali v dolgih vrstah," je izjavil Herbert Bacher.

Angleži so obdali taborišče z bolj redko stražo. Glavni vhod vanj je

bil na odcepu „Mühlenstrasse“ (Mlinske ceste) proti deželni cesti v Krutsch. Tam je nekega dne angleška straža preprečila vstop težko oboroženemu partizanskemu oddelku. Vendar pa je ob drugi priložnosti straža, verjetno partizanom naklonjena, spustila v taborišče tri partizane. Izginili so brez sledu. Leta 1979 pa so pri delu z bagerji naleteli na čudno najdbo. V globini 60 cm so našli tri okostnjake, skupno pokopane drug vrh drugega, kot je po preiskavi izjavil inšpektor Policijske direkcije v Celovcu, Hans Viertler. Poleg okostij so našli še 29 nabojev italijanskega izvora z datumom 1932 in 1940. Po zaponki za pas, ki so se je držali ostanki usnja, kot tudi po podplatih z gumijastimi petami, se je dalo ugotoviti poreklo. Pri mrličih so našli tudi ostanke dokumentov v cirilici. Sodeč po legi okostij in majhni globini groba, je bil ta pokop opravljen v naglici. Italijanska municija in pisava v cirilici povedo vse ostalo. Odločni taboriščniki so te tri partizane, ki so prišli iskat žrtve, očitno brezglasno utižali.

Angleška kontrola je bila v tem ogromnem taborišču, ki je bilo neke vrste menjalni center, precej ohlapna. Na stotine ljudi je od vsepovsod prihajalo in z begunci menjavalo stvari, ki so jih ti prinesli s seboj.

Na občini v Vetrinju so se 11. maja pojavili partizani in zahtevali predajo občine. Župan Klement Bacher je to odklonil in jih napotil na angleško zasedbeno oblast. Novica o tej zahtevi je kot blisk obšla Vetrinje. Josef Trampitsch: „Takrat sem bil v Celovcu. Žena me je poklicala in me posvarila — tu so partizani! Dan poprej me je obiskal župan Hambrusch iz Borovelj (Ferlach), nakar se je odpeljal v Celovec.“

Vetrinjsko polje je danes popolnoma pozidano. „Da je ta zemlja postala gradbišče, je bil med drugim tudi to vzrok, da je tu tedne živela več-tisočglava množica ljudi. Vetrinjsko polje je bilo kamenito, s tenko plastjo humusa na vrhu. Po taboriščnih poteh so vozili težki tovornjaki. Zaradi te obremenitve je zemlja za kmetijske namene postala neuporabna,“ je izjavil Bacher.

Naseljenec na tem področju, Winfried Kriwitsch (Krivič) je povedal: „Ko se je pred več kot 10 leti pričelo tu graditi, so skušali sosedje gramoz uporabiti za gradnjo. Razočarani pa so ugotovili, da je gramoz krhek, močnat in razpadajoč, zlasti tam, kjer so nekoč stale latrine. Amonijak je namreč apnenec razžrl.“

In tako tam, kjer so nekoč beguncem, vojakom in smrti zapisanim domobrancem goreli ognji, danes v mirni pokrajini, stoje novi domovi, hiša ob hiši.

Smrt slovenske protikomunistične mladine

Le malo prebivalcev Vetrinjskega polja se zaveda, da živijo na tleh, kjer se je pričela ena največjih tragedij tega stoletja.

Posebnost zgodovine te dobe je dejstvo, da izročitev 12.000 mladih Slovencev v roke njihovih rabljev ne obtožuje Angležev. Ista zgodovina molči tudi o pokolih desetstisočev slovenskih domobrancev. To zgodovinsko dejstvo je enostavno prezrto.

Predajo več desetisočev Kozakov je označil svet za grozovito uslugo, s katero so Angleži na Jalti ugodili sovjetskim zahtevam.

Anglija je v l. 1945 bila sokriva pri likvidaciji tega naroda; in za to ve danes ves svet. Izročitev več desetisočev Hrvatov, ki so bili po tem pobiti, še danes kot mračna hipoteka bremeni zgodovino Anglije. S temi dogodki je tudi ves svet seznanjen. Spomin na pomorjene rojake živi še danes v desetisočih hrvaških družinah kot mrka, molčeča obtožba.

Masovni pokol poljskih oficirjev v Katynu je prišel v zgodovino kot orgija podivjane blaznosti. Toda slovenski Katyn: pokol pribl. 12.000 mladih Slovencev, iztrebljenje mladih katoliških, brezkompromisno protikomunističnih izbrancev slovenske mladine, pa doslej še ni prodril v zavest današnjega časa (podčrtal prevajalec). Vzrok temu je lahko tudi zid molka, ki je obdajal „Belo gardo“ na poti v smrt. Vsa ta množica domobrancev je bila postreljena v kočevskih gozdovih, ki so po izselitvi kočevskih Nemcev ostali popolnoma nenaseljeni.

Ko so v maju l. 1945 partizani prevzeli v Ljubljani oblast, niso imeli več nobenih aktivnih, militantnih nasprotnikov. Večji del teh so partizanom nato poslali v zaprtih živinskih vagonih Angleži v likvidacijo in ta krvava čistka je povsem iztrebila celoten bojevit protikomunističen element v Sloveniji. Tudi to je verjetno pripomoglo k temu, da so novi oblastniki o tem krvavem dejanju lahko dolga desetletja molčali.

Trideset let je minilo, preden si je nekdanji partizan prvič upal prekiniti ta molk. **Edvard Kocbek**, velik slovenski pesnik in filozof, je to storil. Bil je izmed redkih iz vrst katoliške inteligence, ki se je postavil na stran Titove Osvobodilne fronte, čeprav ni bil komunist. Katoliški Titov partizan se je kot član AVNOJ-a udeležil zasedanja, kjer so nastali prvi zametki današnje jugoslovanske države. Po vojni je bil dve leti v Beogradu minister za kulturo. Bilo pa je le vprašanje časa, kdaj bo prišel z režimom v spor. Kocbek je bil tisti, ki je l. 1975 v tržaški reviji „Zaliv“ sprožil vprašanje o usodi 12.000 slovenskih domobrancev, ki so se borili proti Titu. 12.000 jih je šlo na Koroško, 6.200 pa v Italijo. Američani teh niso izročili, temveč so jim priznali pravico do azila.

Pokol mladoletnih

Kocbek, prijatelj **Heinricha Bölla**, je govoril o tragičnih pokolih protikomunističnih vojakov, od katerih je velika večina bila še mladoletna. Piše, da je za ta pokol zvedel šele poleti 1946, ko se je z družino vrnil iz Beograda v Slovenijo. „Tej novici sploh nisem mogel verjeti,“ poudarja Kocbek. „Hotel sem najti izvor te vesti, toda vse poti do resnice so bile hermetično zaprte. Niti velika večina komunistov ni vedela zanj, kaj šele drugi ljudje.“ Nato Kocbek opisuje, kako mu je nekdo vrgel v nabiralnik kopijo izjave nekdanjega domobranca, podano pred ameriški odvetniki. To je bila izjava smrti zapisanega človeka, ki pa se mu je posrečil pobeg. Ko je Kocbek ugotovil, da je izjava o pokolu pretresljiva resnica, se je vsem svojim funkcijam odpovedal.

Kocbekovo odkritje v tržaški reviji je ostalo prav tako brez odmeva, kot dokumentacija z naslovom „V Rogu ležimo pobiti“, ki je izšla l. 1976 v Buenos Airesu in vsebuje zaprisežene izjave preživelih.

Svetovna javnost je slovenski Katyn prezrla.

Mogoče tiči vzrok tudi v tem, ker se označba „Domobranci“ asociira s pojmom „fašizem“.

To je temeljita, obžalovanja vredna, fatalna zmeta. Ob rastočem partizanstvu je bilo ustanovljeno domobranstvo kot prava vojaška organizacija, ki se je bojevala izključno proti komunizmu in svoje impulze dobivala od katoliške Cerkve. Orožje so vzeli od Nemcev, ker jim ga Angleži, ki so podpirali komuniste, niso hoteli dati. Toda ideološko domobranstvo ni imelo nič skupnega z nacionalnim socializmom; bolj je bilo usmerjeno k jugoslovanski monarhiji.

Dvorni svetnik dr. Štefan Kulterer (Celovec) je bil eden izmed nemških svetovalcev v Ljubljanski pokrajini, ki je spadala pod „Operativno cono Jadransko Primorje“. Bil je eden izmed redkih, katerih izročitve jugoslovanska vlada ni zahtevala: Takole se spominja: „Nisem poznal tako pobožnega ljudstva, kot so bili Slovenci na Kranjskem. Pred nekim krajem me je nekoč ustavil stražar. Nejevoljno sem ga vprašal, čemu zadržuje promet. ‚Cerkven obred se obhaja‘, je pojasnil mož, ‚duhovnik blagoslovlja družine tega kraja, da bi s tem pridobili moč v boju proti komunizmu.“

„Domobranci so bili Titovi smrtni sovražniki. Polni idealov, disciplinirani; prava elita,“ se spominja dr. Kulterer.

In še en nekdanji svetovalec, dr. Franc Košir, se spominja: „V domobrance so se vključili katoliški kmečki elementi in mlada inteligenca, ki je ostala protikomunistična. Bili so silno protitalijansko usmerjeni, bolj malo naklonjeni Nemcem, bolj pa Avstrijcem, že iz nostalgčnih razlogov. General Rupnik, prezident Ljubljanske pokrajine, je bil nekdanji oficir avstrijske monarhije. Medtem ko je v Sloveniji naraščala proangleška usmerjenost, je Rupnik do konca ostal na nemški strani ‚Stavil sem na nemško karto, padel bom kot staroavstrijski oficir,‘ nam je rekel v maju 1945. Rupnik je bil s tem svojim prepričanjem izjema.“ (1)

„Kdo vam je bolj simpatičen, Nemci ali Angleži?“ je ob priliki dr. Kulterer vprašal šefa slovenskega prehranbenega sektorja Gračnarja. „Eno si zapomnite,“ je ta odvrnil. „Angleži so daleč, Nemci nevarno blizu. Torej bomo vedno anglofili.“

Anglofilsko usmerjeno je bilo tudi slovensko vodstvo vse tja do prezidentove družine. Sledeč dogodek to potrjuje: Rupnik je po 13. aprilu povabil

- (1) Če bi to bilo res, bi bil samo še en dokaz več, kako je gen. Leon Rupnik za svoj narod — predvsem pa zaradi skrbi za domobranstvo — pred okupatorjem do konca „žrl d...“, kakor je obljubil, ko je prevzel mesto prezidenta, medtem ko so se odločilni dejstveniki v utopičnih blodnjah — in s pripeljavanjem domobranstva na Mihajlovičevo stran — igrali z usodo domobranstva in naroda na splošno, ker so preprečili Rupnikov načrt za poslednji, usodni odpor proti komunistom, kar so pričakovali zahodni zavezniki. — Op. ured.

dr. Kultererja na proslavo nekega rojstnega dneva. Prisotna je bila vsa generalova družina. Sredi pogovora pa je šestletni generalov vnuk Niki glasno zinil: „Kajne dedek, zdaj bodo prišli Angleži; pregnali bodo Nemce, potem pa bo Niki dobil sladkarije.“

Nastala je grobna tišina. Otroška usteca so izdala to, kar je takrat tičalo v vseh protikomunističnih prebivalcih Slovenije — zaupanje v Anglijo. (2)

Upanje, ki je bilo vzrok, da so domobranci po 8. maju še dva dni vztrajali v domovini. Upanje, ki je vodilo v smrt.

PEKLENSKA ZVIJALCA

DRAMA V PODROČJI

Mladi Slovenci v beli gardi, pa tudi njihovi oficirji so Angležem vse verjeli. Angleške besede so njim bile evangelij. Že konec aprila se je v Ljubljani pod vodstvom dr. Brečleja (pravilno: dr. Basaja, op. prev.) formirala vlada, naklonjena jugoslovanski monarhiji in se predajala upanju, da Angleži ne bodo obstali v Trstu, temveč bodo protikomunističnemu vodstvu v Ljubljani nudili zaščito. Končno so tudi oni v tej vojni vodili križarsko borbo za demokracijo.

Toda po nemški kapitulaciji so glavno mesto Slovenije zavzeli partizani, čeprav ves vojni čas niso zanj oddali enega samega strela. Angleži pa sloh niso pomislili, da bi Slovincem pomagali. Churchill je l. 1943 zaman poizkušal pridobiti Roosevelta za skupno vojaško izkrcanje na jadranski obali. Tako Nemci kot tudi Titova armada so vedeli za to in se pripravljali, da se skupno bojujejo proti angloameriški invaziji, kar potrjuje tudi M. Djilas v svoji knjigi „Partizanska borba“.

Tako l. 1945 Slovenci niso imeli niti najmanjše in prav čudno je, da so bili vodilni katoliški politiki tako slabo obveščeni o dogovorih na Jalti, dasiravno so imeli zelo dobro delujočo obveščevalno mrežo.

Dr. Štefan Kulterer: „Slovenci so bili o tajnostih nemškega rajha vedno boljše informirani kot pa mi sami. Pri nas je smel posameznik zvedeti le tisti del, ki je bil potreben za izpolnjenje njegovih nalog.“

Dr. Basaj je še 8. maja v Celovcu (??, op. ured.) krčevito poizkušal opozoriti Angleže na obstoj urejenega, demokratičnega sistema v Sloveniji. Verjetno so bila prav ta pogajanja vzrok, da je množina domobrancev šele dva dni po kapitulaciji s silo prodrli na Koroško.

Kot kaže, so Angleži takrat dajali obljube, ki jih niso nameravali

- (2) Ves mesec april v Rupnikovi družini ni nikakršnega rojstnega dneva, razen 30. aprila, ki je rojstni dan Rupnikovega zeta in osebnega tajnika dr. Stanka Kocipra. Ta dan pa leta 1945 že ni bilo več nikakršne priložnosti za proslavljanje kakršnegakoli rojstnega dneva. Povprašali smo dr. Stanka Kocipra, ki bi se takšnega mučnega prizora gotovo moral spomniti. — Op. ured.

uresničiti. Predsednik Basaj je bil interniran v taborišču **Wolfsberg** in dvorní svétník Franc Košir se spominja, kako mu je pred izročitvijo (dr. Basaj ni bil izročen, op. prev.) s solzami v očeh pripovedoval, da so Angleži — v nasprotju z obljubami — izročili tudi mladino iz slovenskega mladinskega tabora ob Milstattskem jezeru; med dekleti in fanti tudi njegovega edinega sina.

V tistih majskih dneh so katoliški Slovenci smatrali Angleže kot prave zaščitnike. Dr. Štefan Kulterer se spominja tudi na dr. Hacina iz Ljubljane, ki je med obrambnimi in plebiscitnimi boji bil v Borovljah jugoslovanski okrajni glavar. Zdaj pa so ga Angleži internirali v taborišču Zrelec (Ebental). Pripovedoval mu je o sinovih, ki so bili kot domobranci na Vetrinjskem polju. Nameravali so bežati v Kanado, on pa jim je prepovedal zapustiti angleško zaščito: „Oblasti se morámo pokoriti, to je krščanska dolžnost,“ je dejal.

Krščanska dolžnost jih je privedla v množičen grob v Kočevju.

Izmišljena „Kraljevska armada“

Kaže, da domobranci niso bili brez upanja, ko so zapuščali Slovenijo. Ko je E. Kocbék za oblast neprijeten slovénski pesnik in bivši minister, v tržaški reviji „Zaliv“ obžaloval pokol domobrancev, je njegov bivši prijatelj Tone Fajfar v pismu ljubljanskim „Našim razgledom“ trdil, da bi „belogardistična reakcija“ priredila še drugačne pokole, če bi zmagala ali se pa vrnila, kot šo grozili ob pobežu čez mejo. Ne glede na nezanesljive izjave komunističnih politikov, utegne biti namig na grožnjo „vrnili se bomo“ resničen: Eno namreč drži: upanje na vrnitev je v mladih Slovencih, ki so morali zapustiti deželo, vsekakor telo.

Ob vsem tem pa so govorice o „kraljevi vojski“ v Italiji ljudem mešalo glave.

Omembé vredna je izjava rojenega Jugoslovana J. Kosmača, ki danes živi v Celovcu. V nemški vojski je na vzhodni fronti zgubil nogo in je v času kapitulacije pribežal s starši v Celovec. Tam se je družina sešla tudi s sinom Rafaelom, ki je bil na Vetrinjskem polju med domobranci. Rafaelov oče je bil navzoč, ko so se pelki bele garde pripravljali na domneven odhod v Italijo. Oče Kosmač je bil poln globokega nezaupanja. „Skoči dol!“ je zaklical tedaj 19-letnemu sinu, ki je bil s svojimi soborci nagneten na tovarnjaku. „Skoči dol, peljejo vas v Jugoslavijo,“ ga je svaril.

„Tega ne smemo govoriti, oče,“ mu je odvrnil sin. „Prepovedano je razširjati take vesti. Kdor bo to počel bo ustreljen, so nam rekli Angleži. Peljemo se h kraljevi vojski v Italijo,“ je sin odbijal očetove prošnje in se odločil: „Kamor gredo drugi, grem tudi jaz.“

„Nikoli več nismo več slišali o njem. A že nekaj dni kasneje smo Slovenci, ki smo našli zatočišče pri koroških družinah, slišali, da so Angleži vse vetrinjske taboričnike izročili partizanom.“

Kot skála trdna vera Slovencev v Angleže in upanje na vrnitev v domovino ni tako čudno, kot to danes izgleda. Tudi v nemški armadi so

se v zadnjih mesecih vojne razširile vesti, da se bodo Anglo-Američani kmalu obrnili proti Sovjetom.

Poročilo generala Gehlena

Smatra se, da je bila ta parola po Sloveniji še posebno razširjena. Obstaja možnost, da so pri tem sodelovali Angleži. Na to kaže poročilo Obveščevalnega oddelka OKW (Oberkommando der Wehrmacht — Vrhovno poveljstvo nemških oboroženih sil, op. prev.) „Fremde Heere Ost“ (Armadne skupine na Vzhodu, op. prev.). Ta oddelek, pod vodstvom legendarnega generala R. Gehlena, je bil znan po zanesljivosti svojih sklepanj. Američani ga niso kasneje brez vzroka izbrali za ustanovitelja nemškega BND (Bundes Nachrichtendienst — Zvezna obveščevalna služba, op. prev.) Med sporočili, ki jih je gen. Gehlen posredoval najvišjim nemškim poveljstvom, je bilo 15. aprila obdelano nenavadno vohunsko sporočilo iz Slovenije. V prilogi k „Dnevnomu poročilu o bistvenih znakih sovražnika“ je omenjeno: „Angleško oborožene in deloma angleško vodene bande se v Sloveniji pečajo s tem, da med prestovoljci, ki se s temi bandami bojujejo, razširjajo vesti in jih prepričujejo za predajo. Utemeljitev: Angleži se bodo kmalu sami spopadli s Sovjeti in to z večjim uspehom, kot pa Nemčija. V ta namen ustanavlja Anglija enote. Ta propaganda se širi ustmeno.“ Tako poročilo gen. Gehlena.

Tu je torej ta namišljena „kraljeva vojska“. Slovenci so med drugim verjetno že takrat vedeli, da so bili zavezniki odločeni zavarovati Trst kot oskrbovalno bazo za zasedena območja v Avstriji. To jim je potrjevalo upe v angleško pomoč Sloveniji.

M. Djilas poroča, da so zahodni zavezniki v začetku maja pohiteli in pregnali Jugoslovane iz Julijske Krajine in Benečije: „Nad našimi enotami in nad Trstom je zastrašujoče hrupelo na stotine zavezniških letal; medtem se je pri nas pojavila zlonosna vest, da Churchill odklanja razpustiti zajete nemške divizije. Bali smo se konflikta z zahodom. Čeprav nismo direktno računali z oboroženim spopadom, se nam je vseeno zdelo verjetno, da bi nasprotne formacije, doslej podpirane od Nemcev, tako lahko dobivale svežo, močnejšo pomoč od zahoda. Zaradi tega smo tudi pohiteli z zasedbo mej napram Avstriji in Italiji.“

Videti je, kot da bi angleška propaganda preskočila fronte. Iz Djilasovih izjav je razvidno, da jugoslovansko vodstvo ni imelo pojma o tem, da so na jalske sklepe oprti zahodni zavezniki bili že takrat pripravljeni izročiti na zakol te tolikšen strah vzbujajoče sovražne formacije.

„K vragu z njimi!“

Vsa angleška poveljstva na Koroškem se niso strinjala z londonskimi ukazi o izročitvi. Dr. Aripand Thurn-Walsassina iz Pliberka je bil takrat oficirski tolmač pri 38. britanski brigadi, ki ji je poveljeval irski junak Patrick Scott. Grof Thurn je bil takrat priča dramatičnih telefonskih po-

govorov o izročitvi Hrvatov, Madžarov, četnikov in domobrancev v pliberskem okraju. „General Scott najprej sploh ni imel pojma, za kakšne ujetnike gre. Dostikrat je prišel ves rdeč v obraz in spraševal, kakšni ljudje so to. Ustaši, domobranci? Odkod so, kje so se borili? Pojma ni imel. Doživel je vojno v severni Afriki in v Italiji, o razmerah na Balkanu nikoli ni nič slišal,“ se spominja grof Thurn. Zato pa je več o tem vedel njegov predpostavljeni. To je bil gen. Keatly, „hudobni duh“. Dr. Thurn je slišal, kako se je Scott po telefonu upiral ukazom za izročitev. Bil je vojak s srcem na pravem mestu in je ohranil tudi politično pamet, ki je takrat londonskim politikom primanjkovala. Scott je rekel svojemu predpostavljenu v Trstu, da vendar teh protikomunistov ne more izročiti Titovim rabljem. Pozneje je Scott pripovedoval Thurnu: „Keatly me je nadel: ‚K vragu z njimi! Borili so se z nacisti, naj tudi z njimi pocrkajo‘.“

„O komunizmu ta general Keatly očitno še ni ničesar slišal,“ je rekel dr. Thurn.

Višja poveljstva so ukaz o izročitvi podprla s tem, da so enostavno ukinila dobavo prehrane tem, praktično že na smrt obsojenim ujetnikom. Thurn: „Sedaj se jih je bilo treba znebiti, predno bi prišlo do nemirov vsled lakote.“ Nekaj časa se ni vedelo, če bodo tudi Madžari izročeni. Ampak nanje so na Jalti k sreči pozabili. Scottu je bila dana prosta odločitev, komu naj izroči Hrvate in Slovence — Bolgarom ali Titovim partizanom.

Bolgari so hoteli ropati

Bolgari so taborili v Lavantinski dolini in poveljnik njihove divizije se je s Scottom sprl, ker je od njega zahteval privoljenje za trodnevno ropanje po Wolfsbergu, češ da je to v bolgarski vojski običaj. Tako je Scott dobil o Bolgarih slabo mnenje in se odločil, da Jugoslovane v okraju Pliberka z ženami in otroci vred preda Titovim partizanom. Izročitev je bila izvedena še pred angleškim ultimatom, ki je 19. maja prisilil Titove partizane k umiku s Koroške. Dr. Thurn: „Pojavili so se tanki, angleški bombniki so preteče hrumeli nad Podjuno. Partizani so imeli 24 ur časa za umik. Zdaj se ne da več razčistiti, zakaj so bili nesrečni domobranci iz Vetrinja šele čez polnih deset dni po umiku izročeni pod partizanski pož. Možno je, da so imeli dovolj zalog hrane in je tako zanje pristojna angleška brigada izročitev zavlačevala.“

Ampak kdo si je izmislil tako peklenko zvijačo? Uradno je bilo upov polnim mladim slovenskim vojakom od Angležev sporočeno, da bodo odvedeni v italijansko taborišče. Kje je nastala ta zvijača? V Londonu ali v Celovcu?

Američani protestirajo

Dokumenti o teh zadevah so v Angliji še vedno državna tajnost. Toda kot poroča novinar E. Roth v prvem tednu v januarju 1984, je BBC prvi objavil dokazni material o tem sramotnem poglavju angleške zgodovine.

BBC je govoril o več desetisočih protikomunistično usmerjenih Jugoslovanih, med katerimi je bilo na tisoče žena in otrok, ki so bili iz Vetrinja prepeljani na mejo in tam izročeni. Poleg domobrancev so predali tudi civiliste. Poizvedbe BBC-ja dokazujejo, da se je ta izročitev izvršila na neposreden ukaz feldmaršala H. Alexandra in njegovega političnega svetovalca sira H. Macmillana. Tistega Macmillana, ki je l. 1952 postal konzervativni ministrski predsednik.

To satansko akcijo je vodil takrat 31-letni brigadni general Toby Low, ki je pozneje postal konzervativni poslanec v Spodnjem domu. L. 1962 pa je pod nazivom Lord Aldington napredoval v Zgornji dom.

Sedaj 69-letni lord je izjavil na televiziji: „Ukazano mi je bilo, izročiti vse Jugoslovane.“ Reporter je v oddaji pokazal tudi pismen ukaz z njegovim (lordovim) podpisom, kjer je rečeno: „Vsi Jugoslovani se morajo kar najhitreje izročiti Titovi vojski. Kam bodo odpeljani, se jim ne sme povedati.“ Aldington se spominja, da je bila izročitev dogovorjena s sodelovanjem visokega Titovega oficirja.

Kot je povedal BBC, je tedanji ameriški svetovalec Glavnega štaba zahodnih vojaških sil za Sredozemlje, Alexander Kirk, proti izročitvi protestiral in jo označil kot kršitev obstoječih dogovorov. Feldmaršal Alexander pa je, opirajoč se na pristanek svojega političnega svetovalca, Kirka zavrnil z besedami: „Mi vemo več o položaju na Koroškem kot pa ameriško vodstvo.“

Resnično so Angleži vedeli več kot pa Američani. Že tretji dan po izročitvi so po ubeglih Jugoslovanih zvedeli o streljanjih onkraj meje. Toda te informacije so bile stroga tajnost in komunistični morilski stroj je hladnokrvno nadaljeval svoje delo. Bivši britanski oficirji, ki so bili udeleženi pri tem sramotnem dejanju, so v intervjuju na televiziji izjavili: „Naše povelje se je glasilo: vso stvar držati v strogi tajnosti in Jugoslovonom govoriti, da bodo poslani v Italijo, da bi tam začeli novo življenje. Seveda pa smo vsi vedeli, da je to laž. Mi angleški vojaki smo na tisoče jugoslovanskih beguncev, mož, žena in otrok tesno natrpali v živinske vagoné in skrivali jugoslovanske partizane, tako da so lahko v zadnji minuti neopazno vstopili na vlak. Tudi Mednarodni Rdeči križ smo zavestno malagali.“

Po ugotovitvi BBC-ja naj bi ta izročitev bila plačilo za umik Titovih enot s Koroške. (Op. — Podčrtal prev.)

Iz brzojavk med Trumanom in Churchillom odseva bojazen, da bi lahko prišlo do spopadov med enotami 7. armade in Titovo vojsko. Vendar pa je M. Djilas to zanimal. L. 1979 je bivši Titov namestnik Djilas v angleški časopis „Encounter“ zapisal sledeče: „Če naj bom odkrit, mi sploh nismo razumeli, zakaj Angleži vztrajajo na izročitvi teh ljudi, zvečine navadnih kmetov, ki niso nikogar ubili. Njihov edini zločin je bil njihov strah pred komunizmom. Nekateri naši so se bali, da bodo Angleži te ljudi uporabili proti nam. Ampak nič takega! Izročili so nam jih, njihov glavni motiv pa je bil ta, da se jih enostavno — znebijo. Angleži so storili veliko napako, ker so nam te ljudi vrnili, prav tako je bila tudi naša napaka, da smo vse postrelili.“

Kar se je zgodilo pred vrati Koroške, je bil eden izmed največjih in doslej nekaznovanih zločinov v zgodovini človeštva.

S pesmijo v smrt

Vetrinjski župnik Josef Musger je tragedijo izročanja doživel. „Ti mladi ljudje,“ se spominja, „so bili korajžni. Reklo se jim je, da pojdejo v Italijo, odkoder se lahko preselijo, čez lužo, in si tam poiščejo novo domovino. S tovarnjakov, polnih domobrancev, je donela pesem in vriskali so, preostali civilisti pa so jim veselo mahali.“ Tako župnik, ki je svoje spomine napisal tudi v slovenščini.

K premeditvi štirih polkov spada seveda tudi predhodnica; in tako so Angleži določili 40 mož, odgovornih za „nastanitev v Italiji“. In ti so 24. maja odkorakali iz taborišča.

Nihče v taborišču ni slutil, da odhajajo v pogubo. Že v Podrožci so bili izročeni partizanom in pozneje v Kočevju ustreljeni. Taka predhodnica rabi seveda čas, da najde ustrezne proslave. Potrebuje tudi tehnične čete za ureditev teh prostorov. Torej so Angleži 27. maja zopet zbrali 600 mož tehničnega bataljona in policijski oddelek za vzdrževanje reda. Tudi ta skupina je izginila v Karavanškem predoru. Zdaj je prišla na vrsto glavčina. Domobranstvo je bilo formirano v 4 polke po pribl. 2.500 mož. 28. maja je dobil povelje za odhod 4. polk. 29. maja tretji in 30. maja 2. polk. Slika je bila vedno enaka. Enote, še vedno vodene po svojih oficirjih, so disciplinirano čakale na odhod. Pripeljali so angleški tovarnjaki in moštvo jih je napolnilo. Možje so peli in mahali tistim, ki so še čakali. Tako se je nadaljevalo ves dan. Kolone so odpeljale proti Podgorju, proti Podrožci ali tudi v smer proti Pliberku. Tam pa so jih pričakali partizani.

31. maja bi moral na pot 1. polk. Ta pa ni štel več 2.500 mož, temveč le še pribl. 500. Torej je vzklikl dvom o raju v Italiji. Še vedno pa je bilo dosti takih, ki so trdno verjeli v odločno nastopajoče Angleže. Tako je resnično še 31. maja bil partizanom predan še poslednji transport.

Danes zveni skoraj neverjetno, kako se je Angležem posrečilo toliko dni nadaljevati grozovito igro, brez da bi prizadeti ljudje v Vetrinju kakoli posumili. A tiste dni ni bilo nobenega rednega prometa in nobenega obveščanja. Nihče ni mogel zasedbeni oblasti gledati v karte.

Poznejši deželni poslanec Albin Pečnik, pogumen zastopnik koroških Vindišarjev (ojejl, op. prev.), je bil takrat v Podgorju. Rekel je: „Seveda smo videli, kako so Angleži vse dni odvažali slovenske vojake in civiliste, jih zapirali v improvizirana taborišča, jih tam stražili, dokler niso vstopili na vlak. Videli smo tudi partizane. Mislil smo, da bodo domobranci — kot se je takrat temu reklo — repatriirani. Kaj se je s temi repatriiranci zgodilo, smo zvedeli šele kasnepe. Takrat pa so bili ti ujetniki, ki smo jih mi videli, že mrtvi.“

Preživeli poročajo: Kaj se je dogajalo na železniških postajah Podgorju in Podrožci, je svet zvedel iz poročil ujetnikov, ki se jim je s transporta na Jesenicah posrečilo ubežati s poti na morišča.

Leta 1968 je v Buenos Airesu izšla dokumentacija z naslovom: V Rogu ležimo pobiti. V njej so priobčene izjave pobeglih. Imena so z ozirom na v Jugoslaviji živeče sorodnike ostala v tajnosti.

(Slovenski) policist, ki je bil 27. maja skupno s tehnično četo odpeljan, poroča: „Ob 8. uri zjutraj smo se vkrkali na kamione. Britanski straži se je mudilo; suvali so nas na vagone. Naš polkovnik (general — op. prev.) Franc Krener je proti temu protestiral. Nato so bili bolj vljudni. Vseeno pa smo bili korajžni. Nič drugega kot naprej v Italijo. Tovornjaki so zavozili proti jugu. Čudno se nam je zdelo. Drugi pa so slišali, da je cesta Celovec-Beljak neuporabna, zaradi tega moramo skozi Rož. Brezskrbni smo prispeli v Podrožico. Pred železniško postajo je bil velik, ograjen travnik. Tja smo se postavili in dolge ure so nas preiskovali; iskali so orožje. Potem smo vstopili v pripravljen, dolg vlak. Oficirji v potniške, moštvo v toverne vagone.

Naenkrat je nastala spredaj pri vlaku zmeda. Strojnica je pričela streljati, videli smo, kako so bili ujetniki z naperjenim orožjem in udarci s kopitom prisiljeni plezati v vagone. Kaj je bilo, se je naglo razširilo od vagona do vagona. Četniki so se uprli. Našemu transportu je bilo priključenih tudi kakšnih 200 kralju zvestih Srbov. Na avanturističen način so prispeli na Koroško in šele 24. maja prišli v Vetrinje. Mislili so, da so na varnem, ker so pri Britancih. Tudi njim se je reklo, da gredo v Italijo. Preden pa so v Podrožici stopili v vagone, je nekaj radovednežev vprašalo strojevodjo, kam se peljejo, „V LJUBLJANO“, je ta brezskrbno odgovorila strojevodjo, kam se peljejo, „V LJUBLJANO“, je ta brezskrbno odgovorila bliskovito dojeli položaj. Na tiste, ki so poskušali zbežati, so takoj streljali. Beg je bil nesmiseln, kajti vlak je bil zastražen, celo tanki so stali pripravljeni. Menda se je samo pet četnikov rešilo. Od njih je verjetno vest o predaji dosegla taborišče Vetrinje; ali direktno, ali preko prebivalstva.“ Za množico slovenskih domobrancev je prišlo svarilo prepozno.

Slovenski policist, ki je doživel upor četnikov na postaji Podrožci, je povedal: „Četniki so bili z na strel pripravljenim orožjem stepeni nazaj v vagone, vagone pa so od zunaj zapahnili, kot pri nas. Tudi nas je moril strah. Partizanov še nismo videli. Vlak je odpeljal, nato pa se ustavil pred tunelom. In naenkrat so bili tu partizani! Pojavili so se na strehah vagonov, na strel pripravljeni stali med vagoni. Bili smo v pasti.“

Smrtonosno zaupanje

Mozaik izjav nam poda sliko skrajno neverjetnega zaupanja v vrstah smrti zapisanih domobrancev. Angležem so verjeli celo tedaj, ko so že bili o njihovem namenu posvarjeni. Takole pravi eden izmed Slovencev, ki je bil 28. maja izročen: „Peljali smo se čez Hohenburški most in dalje proti zahodu. Nek koroški civilist nas je glasno posvaril, da nas nameravajo Angleži izročiti. Začuden smo se spogledovali, verjeli pa nismo.“

„V Podrožci,“ nadaljuje preživeli, „so nam Angleži pobrali prtljago in nas pomirjali, češ da bo ta poslana v Italijo za nami.“

Oropani so bili še tedaj brez zle slutnje, čeprav so že na postaji zagledali partizane.

„Naenkrat se je pojavila četa pribl. 60 partizanov, korakala vzdolž vlaka in se porazdelila med vagone. Angleži so nam objasnili, da je to le partizansko spremstvo do italijanske meje, takorekoč neka oblika zaščite. Še vedno smo bili prepričani, da smo pod britanskim varstvom, ko pa smo vstopili v vagone, so jih Angleži takoj zapahnil. Nismo prispeli niti do tunela, ko so že planili partizani po nas in nam pobrali še tisto zadnje, kar so nam Angleži pustili. Tudi ženskam so jemali obleke.“

Ropanje je spadalo k „obredu predaje“. Preživeli, ki je bil 29. maja na usodni poti, je izjavil: „Partizani so nam pobrali še čevlje. Že prej, v Podgorju so nas Angleži hoteli izropati, pa je naš nadporočnik Mehle energično pri britanskem oficirju protestiral. Ta je ukazal, da nam naj vrnejo stvari. Uro pozneje pa so nas izropali partizani.“

Prijeten pogovor

Da 29. maja begunci še res niso ničesar slutili, izhaja iz izjave slovenskega topničarja: „Angleži so nam rekli, da bomo kot enota ostali v Italiji skupaj in dobili vrnjene topove. Zato naj s seboj vzamemo tudi konje. Res so bili konji potem natovorjeni na vagone in med potjo smo jih še nekaj ulovili. Zato je naš transport od Vetrinja do Podrožce potreboval kar celih 8 ur. Na vozilih smo prepevali.“

Angleži so torej uporabili novo ukano, da bi tako zatrli nastajajoči dvom. Tudi v Podrožci so 29. maja poizkušali nove metode prevare. Topničar poroča: „Sicer smo se malce čudili tankom in težko oboroženim Anžem in zbijali šale na njihov račun, češ, menda nas stražijo zato, da bi nam preprečili pobeg v Jugoslavijo? Sedeli smo v travi, kar je pripeljal iz tunela vlak. Izskočili so partizani. Razburili smo se in preklinjali Angleže, toda naši oficirji še vedno niso verjeli v prevaro in so imeli Angleže za gentlemane. Objasnili so nam, da se nahajamo v obmejnem pasu in prisotnost partizanov ni vzrok za paniko. Partizani so se na videz radovedno pomešali med nas, skoraj „prijetni“ pogovori so se spletli. Nekdanji sovražniki so nas npr. spraševali o naših enotah, po našem poreklu, mi pa nje, kaj bodo počeli v Podrožci. „Ah,“ so odgovarjali, „mi gremo spet nazaj v Jugoslavijo.“ Nekdo izmed naših pa je dejal: „Mi se bomo tudi vrnili domov, ampak s kraljevo vojsko.“ Naenkrat pa so Angleži napravili temu pogovoru konec. Kričali so: „Snemite tovore.“ Naši konji so bili še obloženi. Pohiteli smo izvršiti povelje, kajti čimprej bomo na vlak v Italijo, tem hitreje bomo zapustili to neprijetno partizansko območje. Angleži so vpili na nas, naj pohitimo. Tako se jim je mudilo, da so nas z brutalnimi sunki priganjali k hitrejšemu delu. Nato smo bili v vagonih. Angleži in partizani so jih skupno zapahnil, partizani pa so potem splezali na strehe. Ko se je vlak premaknil, partizan zavpil: „Vi beli psi, ... zdaj vas pa imamo!“

Mučenja pred smrtjo — kanibalizem v masovnem grobu

Za rosno mlade domobrance se je pekel začel šele po vojni. Domobranci, s svojim neomajnim zaupanjem v angleško plemenitost, so se v Podrožci in Podgorju pustili naložiti kot klavna živina. Ko so se vozili skozi tunel, so bili že zapisani smrti. Toda pred strahotnim umiranjem so imeli pred seboj še dneve mučenja.

Svet je izvedel podrobnosti šele od tistih redkih, ki se jim je posrečilo pobegniti. Na **Jesenicah** so se vrstili samomori in dejanja obupanosti. Nek domobranec je s pištolo ustrelil dva partizana, ki sta ga pretepala. Vsi iz tistega vagona so bili takoj masakrirani. Ujetniki so bili najprej porazdeljeni na taborišča in zapore v okolici **Ljubljane, Škofje Loke in Radovljice**. Uniforme so jim pobrali, v zameno pa so dobili ušive partizanske obleke; za v masovni grob.

Tisti s čini, funkcionarji Katoliške akcije in duhovniki so bili pretepeni do krvi, nakar so morali lizati krvava tla. Zvezani so bili z bodočo žico, zobe so jim izbijali. Nekateri so bili obešeni tako, da niso mogli ne stati ne sedeti. Hrane in pijače niso dobili. Jeziki so bili suhi in otrdeli.

Prva masovna streljanja so se pričela že konec maja v **Šentvidu pri Ljubljani, v Škofji Loki in v Radovljici**. Domobranci, a tudi ranjenci, ki so ostali v lazareti, so bili privedeni k **Brezarjevemu breznu** v zgornjem toku **Glinščice**, tam ustreljeni in pometani v brezno. Kot je pozneje bivši udbovski funkcionar **Slavko Milavec** izjavil, je bilo tam pomorjenih več kot 1.000 ljudi. Zgornji rob brezna so 10. junija raztreli in potem zalili z betonom. Po močnih nalivih pa je naraščajoča (talna) voda skupno z mrtvaškimi plini dvignila betonske plošče, ki so se razpočile. Potok **Glinščica** je z mrliškim strupom okužil pitno vodo za ljudi in živino. Pojavila so se zastrupljenja. Mestni fizikat je odkril vir okužbe in zastrupljenja ter ukazal odvoz mrličev. Ujeti domobranci in Nemci so morali z golimi rokami znositi razpadajoča trupla iz brezna, jih nalagati na tovornjake, ki so odpeljali potem to gmoto mrličev na **Toško čelo**. V **Stranski vasi**, ki leži v bližini, je bil mrliški vonj tako močan in neznosen, da so ljudje zapirali okna in se zadrževali po hišah. Vsi ujetniki, ki so opravljali prekop mrličev, so bili zatem postreljeni. Samo mrtvi molčijo. Kruta partizanska šala: za to tajno akcijo so iskali „prostovoljce za posebno delo.“

Na Koroško se vrnemo

Ob opisovanju mučenja in trpinčenja je za ta pričevanja značilnih dvoje pripomb. Ugotovljeno je, da so hrvaški in srbski stražarji bili z domobranci dosti manj krvoločni in neusmiljeni, kot pa lastni slovenski rojaki s Titovo zvezdo. Nek begunec se spominja partizanskega majorja, ki je s pasjim bičem prišel k ujetnikom in dejal: „Vi psi, Angleži so vas lepo povlekli za nos. Uničili bomo vse reakcionarje!“ In ob drugi priložnosti: „Prej ali slej se bomo na Koroško vrnili.“

Taborišča na Gorenjskem so bila le predigra apokalipse v Kočevskem

Rogu. Tam je pomrl večji del od Angležev izročenih domobrancev, poleg njih pa še tisoči in tisoči drugih nasprotnikov komunistične revolucije.

Kaj vse se je tam v podrobnosti dogajalo, ne bo nikoli popolnoma pojasnjeno. Krvniki, udeleženi masovnih pokolov molčijo, njihove žrtve pa so onemele.

Toliko več pomenijo pred zgodovino pričevanja tistih ljudi, ki so čudežno preživel in so se šele 30 let pozneje oglasili v dokumentaciji „V Rogu ležimo pobiti“. Od njih je svet zvedel podrobnosti o transportih in o poteku klanja. Šlo je sedem železniških transportov, vsak je obsegal pribl. 50 vagonov, v vsakem vagonu pa je bilo več kot 50 ujetnikov, med njimi mnogo žena, ki so morali prestati grozovito usodo.

Nek begunec pripoveduje, da je njegov vlak na 70 km dolgi progi od Ljubljane do Kočevja deloma vozil silno počasi. Čeprav bi se dalo pri nekaterih vagonih vrata odpreti, je le malo teh obsojencev poizkušalo izkoristiti priložnost za pobeg.

Temu je prvič kriva apatičnost kot posledica lakote in telesne slabosti. Vlogo pa je igrala najbrž tudi satanska govorica, ki so jo raznesli partizani, da bi s tem preprečili večje pobege. Na videz so ustanovili delovne skupine, ki naj bi s „koristnim delom“ in za „prevzgojo“ šle na delo. Večina ujetnikov je nasedla tej prevari in se raje odločila za trdo delo v suženjskem taborišču, kot pa za nevaren pobeg. Bilo je tako kot v Vetrinju in v Podrožci; le malo jih je imelo toliko moči in odločnosti, da bi se uprli na videz neizogibni usodi. Le malo jih je bilo, ki so svoj položaj pravilno presodili in še od teh so zopet le posamezniki imeli srečo, da so lahko pobegnili.

Tako so morilci privedli žrtve brez težav v Kočevje. Tam so jih nalozili na tovarnjake in zapeljali na Staro žago. Tu so bili potem po skupinah napoteni na „delo“, na morišča, h globokim prepadam, ki zijajo med skalovjem Kočevskega Roga.

Prizorišče tragedije

Kočevski Rog je z globokimi gozdovi porasla vzpetina vzhodno od pred 600 leti nemško naseljenega Kočevja, 75 km južno od Ljubljane. Pokrajina je danes nenaseljena, v gozdovih domujejo medvedi. V svoji knjigi: „Kočevje — izgubljena domovina nemških gozdnih kmetov“ piše Herbert Oterstädt: „Ob koncu vojne, pa tudi po njej so pričeli Slovenci in partizani vseh prepričanj ustanavljati lastna sodišča, vse uničevati, drug drugega postavljati pod vešala in klati. Kakšnih 100.000 Slovencev je tako izgubilo življenje. Veliko jih je bilo obtoženih kolaboracije. Iztrebljali so drug drugega in marksikateri sovražnik kočevskih Nemcev je našel predčasni konec. Kočevski Rog je igral v tistih apokaliptičnih tednih grozovito vlogo. Na tisoče Slovencev pa tudi Nemcev je bilo z žico zvezanih od vsepovsod privedeno v Kočevski Rog in tam s strojnicami pobitih. Neskončen množičen grob se je odprl in dolgo časa so se kraju izogibali zaradi kužnega, mrliškega smrada. Pri vrhu (? Hohenegg? ne vem, prev.) in v notranjosti je bilo dvojce

koncentracijskih taborišč. Rinža okoli Kočevja je bila nekaj časa nevarno žarišče tifusa.“

Dnevi groze

Nenavadno se zdi, da za izvrševanje pokolov ni bilo nobenih enotnih ukazov. Enotna je bila le določitev množičnih grobov: globoka in široka naravna brezna. Izvedbo krvniških opravil pa so prepuščali različnim polveljnikom.

Pri eni jami so morali obsojenci čakati na smrtne strele, drugod so bili ustreljeni stoje. V nekem primeru je imel šef krvnikov posebno idejo: skupino ljudi so tako tesno zvezali, da so lahko le s prav majhnimi koraki prišli do roba jame. Takrat so zaropotale strojnice in zvezana skupina je padla v globino kot spodsekan hlod. Srečo so imeli tisti, ki so že pred tem omedleli.

Enoten ukrep je bilo tudi mučenje pred pokolom. Način je bil raznolik. Nekateri so morali do pasu goli skozi drevored partizanov; pri tem so jih partizani tolkli s krepeli. Tiste, ki so omedleli, so morali ostati vleči s seboj. Ljudi, ki so imeli zlate zobe, so pobili in posebej zmetali v brezno.

Nekdo, ki se mu je po srečnem spletu okoliščin na skoraj neverjeten način posrečil pobeg, poroča: „Videli smo jamo. Roke smo imeli z žico zvezane na hrbtih. Sborci so morali stopiti na rob jame in potem je zaropotalo. Bilo je kot na strelišču. Na tleh je ležal kup rožnih vencev in svetinjic. Partizani so izgledali kot mesarji. Mislim, da je bilo to 2. junija 1945 zelo zgodaj zjutraj. Mi v zadnjih vrstah smo morali gledati, kako skupina za skupino stopa na rob masovnega groba in potem so streljali v tilniku in v hrbtu pada v globino. Ko sem prišel na vrsto, sem se 5 metrov iztrgal ven, naskočil stražarja, ki je tam stal s povešenim orožjem in planil v gozd. „Zgrabite ga“ sem še slišal kričanje Srba za seboj.“

Beg k mrtvim

Brezskrbnost v verigi stražarjev te klavne enote je temu pogumnemu pripomogla k begu. Gotovo je bil zadnji, ki se je na ta način izognil pogubi. Nekdo drugi pa se je rešil tako, da je sam skočil v masovni grob. Poročal je, da so morali domobranci na poti v smrt peti pesmi, ki so si jih partizani zaželeli. Na smrt obsojeni so obupano peli, rabljali pa so tulili od zadovoljstva. Nato so pričeli ujetnike pretepati in bosti (z noži). Nezavestne in ranjence so morali sborci vleči s seboj. Očividec poroča: „Ko smo prišli do jame, smo bili vsi krvavi in pretepeni. Roke so nam zvezali na hrbtu, nakar smo morali v skupinah teči do jame. Tam so partizani streljali na žrtve, da so padale v jamo. Ko sem bil na vrsti, je tisti pred mano ob robu jame padel in skočil sem čez njega v praznino. Čul sem še vpitje in streljanje, potem pa trdo udaril na človeška telesa. Ležal sem na ogromnem kupu krvavih teles, v katerih je še tlelo življenje. Čul sem vzdihovanje in stok. Vedno nove žrtve so kot težke vreče padale v jamo. Skoraj zadušil sem se v sladkobni krvi. Nepopisna groza me je obsedla. Kričal sem

partizanom, naj me vendar ustrele in nehajo mučiti. Sedaj so se pričeli oglašati tudi drugi in prosili za smrtni strel. Nenadoma sem vedel, da bom v jami od lakote in žeje umrl, in zopet sem kričal, naj me usmrtijo. Kot odgovor pa so nenehno padala nova trupla na kup mrtvih in ranjenih. Nekdo me je poklical. Videl sem moža s popolnoma razstreljenim licem. Do prsi sem bil obzidan z mrličmi. Oba sva se poskušala osvoboditi in prispeti do roba jame. Tedaj pa so pričeli partizani nenehno streljati navzdol na nas, potem so eksplodirale tudi ročne granate. V tem ognju je spet vzkrla najina volja do življenja. V skalni steni sva našla zavetje pred krogli. Svojemu sotrpinu sem pregrizel vezi, nato je on osvobodil mene. Bil sem ves krvav, a nič ranjen. Mrtvi in živi so še kar padali v jamo. Poleg mene je tresnil nekdo s prestreljenim vratom. Bil je pri polni zavesti. V gori postreljenih ni prenehalo stokanje. Nekdo je pričel moliti. Molil je za svoje sovražnike. Zmedene molitve — potem je pel v latinščini. Verjetno je bil duhovnik. Ko se je stemnilo, nas je bilo deset obsojenih na smrt, ki smo še živeli.

Sopara krvi in smrad trupel

Ko je strahotna noč minila, je zgodaj spet pričela enakomerno ropotati strojnica. Gora mrličev se je večala. Plazil sem se in poizkušal najti izhod iz jame. Pomnila se je špranja v skali. Bila je vedno širša, toda rovi so se križali in v takem labirintu smo izgubili vso orientacijo. Tudi tu, v zavetju teme, je prežala na nas smrt od lakote. Splazili smo se nazaj. V rovu smo našli kapnik, na katerega smo željno pritiskali naše izsušene ustnice. Porajalo se je novo jutro in znova so padali domobranci v jamo. Nepretrgoma vsako minuto najmanj deset. Zgoraj je pokalo kot na strelišču.

Iz gore trupel je vel soparen vonj krvi in strahovit smrad. Trgali smo krpe perila, jih močili z urinom in si jih držali pred usta in nos. Vendar je bil smrad čedalje bolj neznosen. Tretji dan smo spet poskušali najti izhod iz labirinta, našli ga nismo. Še vedno nas je bilo pet, šest živih. Četrty dan je streljanje ponehalo in mislili smo, da so partizani že odšli. Trupla niso več padala v jamo. Ko se je zmračilo, se je eden izmed nas splazil po strmem, ozkem žlebu po skalah navzgor. Srečno je prispel na vrh. Ampak potem se je začul robot glas: „Si Rupnikovec ali Nedičevce?“ „Domobranec“, je odgovoril naš soborec. Deset minut pozneje je priletel navzdol. Dobesedno razrezali so ga.

Naslednji dan smo slišali vrtanje. Za tem so strahovite detonacije pretresale goro trupel. Zemlja se je tresla, skale so grmele navzdol. Obdala sta nas dim in neprodurna tema. Nato so vsuli apno in apneni prah me je dušil tako, da sem izgubil zavest.

To je bil konec četrtega dne v pekl.

Ko sem se spet zavedel, je bilo okrog mene vse tiho. Sotrpini, ki je pred eksplozijo ležal ob meni, se ni več ganil. Bil je domobranec, ki sploh ni bil na Koroškem. Ker je imel čisto vest, se je sam javil partizanom. Zdaj je bil mrtev. Razen mene je samo še eden preživel razstrelitev.“

„Konec za vse čase“

Domobranec potem poroča, kako sta oba preživeta prišla do tega, da bi jedla meso mrliča in tako ostala pri močeh: „Bilo je mastno, sluzavo in neokusno.“ On je lahko použil le dva koščka, sotrpin pa kakih pet ali šest. Potem jima je, ker sta bila strahovito žejna, prišlo na misel, najti še kakšnega živečega, da bi mu izsesala kri iz srca. Nista našla nikogar, ki bi bil še topel.

Konec petega dne se mu je posrečilo, da je s pomočjo pet ali šest metrov dolgega bukovega debla, ki ga je eksplozija vrgla v jamo, na pustolovski način ušel množičnemu grobu. Uspešen pobeg „živega mrliča“ je bil pravi čudež.

Naravna brezna so bila po pokolih raztreljena. Ponekod so bila trupla polita z nafto in bencinom in potem zažgana. Kljub temu je smrad trupel še dolgo onemogočal dostop v Kočevski Rog.

Ta dokumentacija ne navaja imena preživelega. To je razumljivo. Tudi na Koroškem bivši domobranci nočejo dajati izjav. Še vedno jih je strah.

Te izjave o obsegu pokolov potrjuje celo nekdanji Titov namestnik M. Djilas. V svoji knjigi o partizanih piše: „Skupno z Nemci so kaptulirali tudi tisti nasprotniki, ki so svojo usodo povezali s fašističnimi silami. VSI SO BILI UNICENI.“ „Koliko jih je bilo,“ je vprašal Djilas in priznal: „Mislim, da tega nihče ne ve natančno in se tudi ne bo zvedelo. Četniki, ustaši in domobranci so bili pobiti vsak za sebe, vsaka skupina na območju, kjer so jo zajeli... V slovenskem Centralnem komiteju so se dve leti pozneje pritoževali, da imajo probleme s kmeti s teh območij. Podtalne kraške vode so naplavila trupla na površje. Pripovedovali so tudi sledeče: v množičnih grobovih so razkrojeni kupi trupel tako vzkipeli, da je izgledalo, kot da zemlja diha.“ „Kdo je ukaz za iztrebljenje podpisal?“ sprašuje Djilas. „Ne vem; mislim, da pismeno povelje sploh ni obstajalo. Glede na našo strukturo in hierarhijo pa tega ni mogel nihče izpeljati brez pristanka samega vrha.“ Nato navaja Tita: „Bilo je bolje, enkrat za vselej narediti konec!“ Šele konec l. 1945 je Tito na zasedanju CK vzkliknil, da je sedaj dovolj pobijanja in smrtnih obsodb.

Drugje piše Djilas, da je bilo v tisti zmešnjavi nemogoče preiskovati primere desetstisočev ljudi. Zato je bilo najbolj enostavno, vse postreliti.

Kar se je dogajalo pred vrati Koroške, je eden največjih in doslej ne-kaznovanih zločinov v zgodovini človeštva.

Grozljivo odkritje na božični dan

Vojni ujetnik iz Avstrije, ki je z lastnimi očmi videl sledove epohalnega množičnega pokola v Kočevskem Rogu in kljub temu ostal živ, je župan mesta Lienz in državni poslanec Hubert Huber. 12. maja 1945 je bil pri Pliberku zajet, ker Angleži tudi Avstrijce niso pustili v Avstrijo, temveč so jih predali Titovim partizanom. 6. decembra 1945 je bil Huber še z 20 drugimi iz ljubljanskega taborišča, imenovanega „Kolerašpital“ odpe-

ljan v Kočevje. „Nihče si ne more predstavljati našega stanja,“ je povedal državni poslanec. „Ob zajetju so nam vse pobrali. Bilo je ledenomrzlo, visok snej, oblečeni smo bili v cape, brez čevljev. Okrog nog smo si ovili krpe, ki smo jih zavezali z žico. Nihče ni imel plašča. Na goli koži sem nosil oguljen suknjič nekega mrtvega domobranca. Srajce nisem imel. Neverjetno, kaj človek lahko vzdrži. Na pol goli smo morali kot premikajoči okostnjaki najprej izkopati pribl. 18 km dolgo gaz v sneg. Niso nam dali lopat, temveč za tako delo neprimerne lopatice od RAD (Reichs-Arbeits-Dienst — Državna delovna služba, op. prev.). Po nekaj dneh smo bili na kraju, kjer naj bi podirali drevesa. Iz dračja smo si napravili kolibe, na dračju smo spali, proti mrazu „zavarovani“ le z eno samo tanko odejo. Za hrano smo dobili enkrat dnevno ledenomrzlo vodeno juho. Lakota nas je trgala po črevesih. Uši so nas razjedale. Na božični dan sem šel po vodo in zagledal pasje sledove. Fantazija lačnega mi je takoj pričarala upanje na kosti kakšne divjačine, ki bi jo bil lahko raztrgal kak pes. Iz kosti bi se dalo skuhati čudovito juho. Darilo rešitve, sem si mislil...“

Huber je resnično naletel na kosti. Niso bili ostanki divjačine; bile so človeške kosti, zvrhan kup okostij. Očividno je bila prvotno samo z zemljo prekrita globel do dna napolnjena s trupli.

Ujetnik se je na smrt prestrašil. Šepetaje je povedal svojim sojetnikom o odkritju. Ti so pozneje, ne da bi jih straža pazila, našli še druge sledi velikanskega ubijanja v Kočevskem Rogu. Prestrašeni so molčali o tem, še med seboj se skoraj niso upali pogovarjati. Huber: „Vedeli smo, če bi straža vedela, kaj smo odkrili, bi nihče od nas ne videl več domovine. Vsi bi bili takoj ustreljeni.“ In res: od tistih vojnih ujetnikov, ki so bili določeni za prevoz ali prekop trupel, ni nihče ostal živ. Priče so morale umreti.

Mučilnica v Wolfsbergu

Prav tako velikodušno kot so Angleži pripomogli k množičnem pokolu Hrvatov in Slovencev, so v začetku z enako pripravljenostjo izročali krvnikom v roke tudi osebe, ki so bile v inozemstvu obdolžene vojnih zločinov. V taborišču Wolfsberg so Titovi odposlanci hodili noter in ven. Tkim. „izročilno taborišče“ je bil posebno strogo zastražen, od ostalega taborišča ločen del. Kdor je bil določen za izročitev in prišel v ta zapor, je vedel, da je izgubljen. Čakale so ga tedne in mesece trajajoče duševne muke v tej celici smrti.

Izmed redkih, ki so ta zapor pred izročitvijo preživeli in o tem tudi pripovedovali je Štefan Kulterer iz Celovca: „Iz izročilnega zapora so bili ujetniki skupinsko vračani v svoje države. Morali smo se postaviti v zbor in ko so bila čitana imena, je vsakogar stiskalo v želodec. Šele ko je bila črka „Z“ na vrsti, se je vsak, ki mu je bilo do nadaljnega prizanešeno, oddahnil. Čakanje na neizbežno prihajajočo usodo je bilo neznosno. Tudi tisti, ki je bil popolnoma nedolžen, se ni mogel oprijeti nikakega upanja.

„Vsem nam bo pripisan kakšen zločin,“ je rekel nadporočnik Gratzler, eden izmed mojih dveh sojetnikov.

Tretji mož je bil 35-letni orožnik, ki je iz hrepenenja po svoji družini in strahu pred mučenjem in smrtjo dobil živčni zlom. Brez dela smo sedeli v ozkem prostoru z nadstropnimi pogradi, orožnik pa je ves dan jokal in stokal: „Nedožhen sem.“ Zmedeno je pravil o transportu, ki ga je spremljal v Auschwitz, pa spet obupan in prestrašen kričal. Živčni zlomi so se vrstili drug za drugim. To je trajalo dva tedna in zrahljalo tudi naše živce. Nekega dne je Gratzler zlomljeno rekel: „Utišati ga moramo; če ne, bomo še mi znoreli.“ Do tega, hvala Bogu, ni prišlo. Neko noč so prišli po njega, pobesnelega živčnega bolnika. O njem nismo nikoli več slišali.“

K zanimivim osebnostim, ki so jih Jugoslovani odpeljali iz Avstrije, spada tudi inž. **Hans Ott**. Pripravljali so tajna pogajanja med Titovim glavnim štabom in Nemci. V začetku je šlo za zamenjavo ujetnikov, predvsem za izpustitev Titove prve žene (druge, op. prev.) Herte Haas. Pozneje je prišlo do pogajanj o premirju. Če bi prišlo do izkrcanja zahodnih sil na Jadranu, Tito nemške obrambe te invazije ne bi oviral. Tito za invazijo zahodnih sil ni bil zainteresiran. Pogajanja so se vršila v Zagrebu. Vse tiste z nemške strani, ki so bili s tem seznanjeni, je jugoslovanska tajna policija po maju 1945 utišala. M. Djilas je 40 let kasneje v svoji knjigi „Borba partizanov“ odkril tančico s te tajnosti. Priznal je tudi, da je bil Hans Ott v Avstriji prijet in v jugoslovanskem zaporu usmrčen.

Eden prominentnih oseb, ki je Titovo pravosodje izigral, je bil **Sepp Janko**, vodja nemške manjšine v Jugoslaviji. Dolga leta je sedel v Wolfsbergu. Toda Jugoslovani so ga stalno iskali pod imenom „Dr. Sepp“. To pa je bil njegov vzdevek, tako so ga rojaki, med katerimi je bil zelo priljubljen, imenovali. Janku se je posrečilo priti v Argentino, l. 1981 je objavila založba Stocker v Grazu njegovo delo „Pot in konec Nemcev v Jugoslaviji“.

NAŠI MRTVI

Dne 27. junija 1987 je nepričakovano umrl bivši domobranec **Kralj Janez**.

Pokojni je dočakal 70 let in je bil Ljubljčan. Živel je v San Antonio de Padua — Buenos Aires.

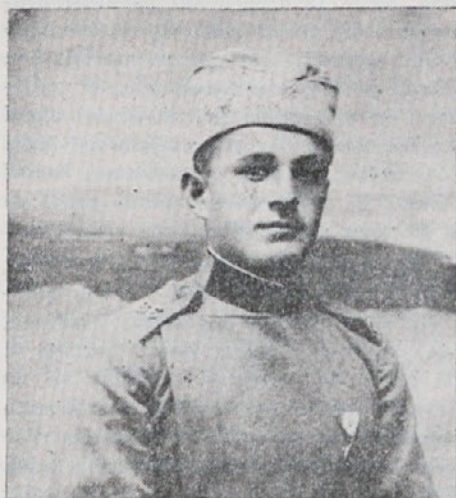
Gospo soprogi naše sožalje!

Dne 2. julija 1987 je na posledicah hude prometne nesreče preminul soborec **Ovniček Jože**.

Pokojni je bil doma iz Orehka — Stopiče — Novo mesto. Bil je domobranec novomeške bojne skupine. Živel je v San Justo, Buenos Aires pri sestri štefki. Dočakal je 74 let.

Sestri vdovi z družino naše globoko sožalje!

Redčijo se naše vrste...



Po plačilo je odšel 20. 7. 1987 Anton Boštjančič, legionar, domobranec, dolenjska korenina — zvest do zadnjega domobranski ideji.

Kot mlad fant, izučen zidar-ski mojster, je sanjal v tistih strašnih letih vojne in revolucije, kako si bo ustvaril dom in družino, toda zločinski komunizem mu je pretrgal načrte. Moral se je odločiti in odločitev je bila za fanta, kot je bil Tone, lahka — vedel je, kje je bilo njegovo mesto. Vstopil je v Boštanj-sko legijo že l. 1942, kjer je o-stal do razpada Italije. Mobilizi-ran v partizansko vojsko, je še

bolj spoznal, kaj prinaša komunizem Sloveniji. Ne položaj, ne čast, ki jih je dosegel v partizanski vojski, ga nista mogli odvrniti od krščanskega prepričanja, da je komunizem zmota — od slovenske zavesti, da je komu-nizem poguba za slovenski narod. Pobegnil je od organiziranih zločincev in vstopil že decembra l. 1943 v domobranske vrste. Kot narednik vodnik pr-vega udarnega stiškega bataljona, je delil z njim vse dobro in slabo v 71. četi, vedno prvi v boju, vedno med svojimi fanti.

Po koncu vojne se je umaknil v Vetrinjo, na Koroško in se rešil pre-daje, ko se je zatekel v taborišče Spittal ob Dravi. Zaradi partizanskega vohunjenja v zavezniških taboriščih je odšel v Italijo, kjer se je poročil s svojo izvoljenko Franeko Vidmar.

Čokojni je bil rojen 11. 1. 1911 v Clevelandu v ZDA in kot tak je bil ameriški državljan in bi lahko emigriral v ZDA. Toda navezanost na sloven-sko družbo in razočaranje nad „zavezniki“ je bilo tolikšno, da se je pri-družil skupini, ki je odšla v Argentino. Samo eno leto je živel v Tropezonu pri San Martinu, nato pa, si je s slovensko podjetnostjo ustvaril dom v Lanusu.

Tujina nam je požrla enega prvih, najboljših, najzvestejših, naj-hrabrejših, ne da bi mu v zameno kaj dala: tri cerkve, tri župnišča, tri ljudske šole, učiteljske in stotine zasebnih hiš bodo še dolgo pričali o slovenski podjetnosti in delavnosti.

Bog mu je dal, da je videl še otrok otroke, da je mirno zapustil do-lino solz.

Naj mu bo lahka tuja zemlja, kjer pričakuje svojega Vstajenja in Vstajenja slovenskega naroda, za katerega se je boril! Vsem svojcem in pri-jateljem naše sožalje.

Soborci

Obvestilo Slovenskega narodnega odbora

Slovenski narodni odbor je lani ustanovil „Slovenski zdomski arhiv“, ki je že začel zbirati dokumente (listine, zapisnike, pisma in podobno) slovenskih zdomskih ustanov, domov in organizacij in pa zlasti dokumente slovenskih javnih delavcev. Knjige in revije, ki po svojem značaju ne bi spadale v področje arhiva, bo ta posredoval knjižnici Zedinjene Slovenije ali zbirkam posameznih založb. Hranil pa bo material, ki je po presoji arhivskega odbora pomemben za presojo naše preteklosti.

Slovenski zdomski arhiv ima svoje prostore v pisarni Zedinjene Slovenije v Slovenski hiši v Buenos Airesu. Vodi ga arhivski odbor, kateremu načeljuje g. Francé Pernišek; člani odbora pa so: gospa Milka Pezdirc, prof. Veronika Kremžar Rožančeva in prof. Irma Pérez.

Slovenski zdomski arhiv vabi vse rojake, ki hranijo korespondenco javnih delavcev in dokumente iz naše preteklosti, pa tudi ustanove, domove in organizacije, ki ne žele več same ohranjati celotnih arhivov, da mu omenjene dokumente dostavijo v pisarno Zedinjene Slovenije v zavitkih, na katerih naj bo označeno, da je zavitek namenjen Slovenskemu zdomskemu arhivu, in tudi naj bo označeno, katera oseba, ustanova ali organizacija pošilja ta zavitek dokumentov in koliko časa želi, da vsebina ni dana na razpolago širši javnosti.

Za Slovenski narodni odbor:

Rudolf Smersu
predsednik

IZ PISEM

D o p o l n i l o

V št. 11-12 leta 1986 TABORA smo na strani 223 priobčili iz prejetih pism tudi sledeče:

...Lani poleti sem se pogovarjal z znanim pisateljem... Pogovor je nanesel tudi na pokole poleti 1945. Čeprav je bil možakar sam pri partizanih (ali pa mogoče prav zato!), mi je dobesedno rekel: „Nikar ne verjemi, da jih je bilo 7 ali 8.000. Najmanj 50.000 so jih takrat pobili samo v Rogu...“ Potem je ves večer trdil, da on pač nima krvavih rok; prav zavzeto, zagrizeno je poudarjal, da se on v takšne „svinjarije“ ni spuščal... Če je res, ne vem... To bo treba še vse raziskati...

Ker je sredi preteklega meseca maja odšel pred večnega Sodnika, ki ga bo edini pravično sodil, sedaj lahko povemo, da je ta znani pisatelj bil Vitomil Zupan.

ZRN, 26. 4. in 23. 5. 1987

...Kakor iz priloge vidite, je v največji tišini izšel Kocbekov zbornik (končno!) in bil seveda takoj razprodan. Če ne bi imel znanca v knjigarni, ne bi niti izvedel za to. Članek Spomenke Hribar sem fotokopiral in Vam ga pošiljam, ker je res zanimiv in človeško topel (po svoje). Poslal Vam bom cel Zbornik, ko ga bom prebral in preseciral. Razen tega je izšla tudi knjiga „Rdeča zloba“, to so zbrani članki Džuli Švige (besedna igra: izpeljano iz imena Džugašvili, kar je bil Stalinov priimek), za katerim psevdonimom se je skril znani... Tudi to knjigo Vam lahko pošljem, da se boste malo nasmejali. Tudi to knjigo Vam lahko pošljem, da se boste malo nasmejali.

Drugače pa gre ljudem v Sloveniji bolj malo na smeh. Nenehne podražitve, galopirajoča inflacija in zmanjšane plače so moji glavni vtisi. V kratkem času je bilo samo v Celju več štrajkov. Tako so nezadovoljni delavci lesne industrije „LIK-Savinja“ demonstrirali pred občino; štrajkali pa so tudi v tovarni perila „Toper“, v tovarni „Emo“ (bivša Westnova tovarna posode), pa tudi v tovarni tehtnic „Libela“. Kam vse to pelje, si lahko mislimo... Kar malo strah me je, kaj bo bodočnost prinesla... Na splošno pa vlada mnenje, da tako ne more iti več naprej. Tudi separatistične težnje se vedno glasneje slišijo; ljudje so prepričani, da so za vse krivi v glavnem nesposobni belgrajski politiki in njihovi ljubljanski podrepaniki. V Ljubljani pa se krčevito trudijo, da bi ta val nacionalizma speljali v lastne kanale... Mladi ljudje pa se vedno bolj otepajo vsega, kar je z režimom v zvezi; pa najsi bo to štafeta ali vojaščina ali čisto navadni sestanki...

...V Vašem pismu omenjate moje „stroške“. No, o tem v bodoče ne bova prav nič veliko debatirala. Ti „stroški“ so v primerjavi s tem, kar ste vi in vaši žrtvovali za Slovenijo in za svobodo, tako neznatni, nepomembni in mikroskopsko majhni, da me je prav sram. Če pomislim na to, da so tisoči krvaveli, da je bilo desetisoče pomorjenih, da je stotisoč slovenskih družin jokalo — zato, ker niso hoteli postati poizkusni kuni za stalinistične eksperimente — kaj je napram temu nekaj dinarjev? Drobceno zrnce v morju peska, nič drugega! Lepo Vas prosim, da mi tega ne omenjate več! Gre za veliko bolj pomembne stvari, kot prgišče denarja; gre za to, da bodo imeli na svoji zemlji svobodo in neodvisnost, da bomo imeli svoj prostor pod soncem, da ne bo treba nikoli več nikomur s trebuhom za kruhom v tuji svet...

Premišljam, koliko ljudi bi šlo takrat k rdečim v hosto, ko bi res vedeli, kaj bo iz tega nastalo? Ko bi vedeli, kak nizek življenjski standard in kakšno bedno življenje bodo imeli več ko 40 let po vojni? Ko bi vedeli, kam jih bo pripeljala rdeča „avantgarda delavskega razreda“...?

Vse to pa ste vi že takrat ne samo slutili, temveč prav **preroško** predvidevali! Izkoriščanje Slovenije ni bilo v nobenem obdobju zgodovine tako strahotno, kot je danes. Vse gre v Belgrad! Gospodarsko-političnem izkoriščanju se pridružuje še izreden, smrtonosen nacionalni pritisk! Ko sem v Nedeljskem (24. 5. 87) bral članek „Slovence je treba ukiniti...“, se mi je zdelo, da sanjam, da me tlači mora... In če pomislite, da so to glasovi mlade, v „socializmu“ vzgojene generacije potem lahko veste, koliko je ostalo od tako opevanega „bratstva“... Neverjetno, kako nas sovražijo!

Pred nekaj dnevi sem — z zamudo — prejel prospekt Mohorjeve knjigarne iz Celovca. — Smo že res tako daleč? Pa menda ne bodo spoštovani uredniki lepega dne pričeli objavljati še „Zgodovino VPKb-ja“ (kratki kurz), Kardejevih, Brozovih ali Grmičevih literarnih zmazkov, njegova zbrana dela. Lepo ga pozdravite!

Z veliko zamudo se pridružujem čestitkam k sedemdesetletnici g. dr. Kocipra in mu želim vse najboljše, veliko zdravja, božjega blagoslova k njegovemu delu in še na mnoga leta! In — nama povedano — po njegovem stilu pisanja sodeč bi mu prisodil dobrih dvajset let manj... Vse, kar sem njegovega prebral (žal premalo!), je tako sveže in mladostno; obogatelo in napolnilo me je. Predlagal bi, da mu za 75-letnico pripravite njegova zbrana dela. Lepo ga pozdravite!

Pa tudi Vi prejmite prav pristrčne pozdrave od Vašega X Y

Iz pisem iz domovine (1987):

Iz Kranja pišejo: Pri nas je strašna draginja in če bo šlo tako naprej, bomo komaj imeli za kruh. Ljudje govorijo, da bodo v kratkem spet povišali inflacijo za 25%, zato mislim, da me je upravičeno strah prihodnosti. Bojim se, da ne bo prišlo do česa podobnega kot leta 1980 na Poljskem. Sliši se, da je vedno več stavk in še več jih bo, ker nas preveč privijajo, mi pa nismo vajeni tega, ker smo živeli v lepših časih, kakor so napočili zdaj.

Z dežele pišejo: Vsak dan se vse draži, pa do zdaj so bile vsaj plače stabilne, zdaj pa pravijo, da bodo ta mesec zelo slabe plače. Saj po kmetih nam še ne bo zmanjkalo; bomo že nekaj pridelali, ampak po mestih je že hudo, pa še bolj bo, tudi krompir in fižol bo dober.

Obisk slovenskih alpinistov

(Svobodna Slovenija, Bs. As, 26. 3. 1987)

Ameriški Andi postajajo vedno bolj zanimivi za svetovni alpinizem. Zdi se, da so po odkritju vseh „skrivnostih“ v svetišču vrhunskega alpinizma Himalaji najboljši plezalci obrnili svojo pozornost na južnoameriške gore, predvsem na najjužnejši predel: Patagonijo. Pa tudi kraljica Andov

Aconcagua je letos imela rekorden obisk. Okrog 600 prezalcev se je samo v preteklem poletju poskušalo povzpeti na njen vrh. Tudi dva Slovenca iz domovine sta letos dosegla, njen vrh: Iztok Osojnik in Miha Jensterle. Za vrhunske plezalce pa so prava poslastica navpične stene gora na področju Fitz Roya. Slovenski alpinizem je v zadnjem desetletju stopil v svetovni vrh najboljših plezalcev sveta. Letošnja odprava je že tretja, ki ima pokazati na res zavidljive uspehe: prvenstvene smeri na Aconcagui, Fitz Royu in Cerro Torre ter Torre Egger.

Letošnjo patagonsko odpravo na Torre Egger, kjer so po navpični steni priplezali po direktni smeri na vrh, so sestavljali: Janez Jeglič, Franček Knez in Silvo Karo. Po povratku v Buenos Aires, na poti v Slovenijo, so uživali še nekaj dni gostoljubje slovenskih družin, za slovo pa so obiskali v nedeljo, 4. januarja **Slomškov dom** in prikazali čudovite posnetke iz lanskoletne odprave. Predsednik Slomškovega doma **Jernej Tomazin** je v imenu doma in številnega občinstva, ki je napolnilo dvorano, pozdravil brate iz Slovenije in se jim zahvalil za obisk z besedami:

„Dragi prijatelji: V imenu Slomškovega doma iskreno pozdravljam planince iz Slovenije, ki so v teh dneh opravili prvenstveno plezalno turo v južnih argentinskih gorah. K njihovememu uspehu jim iskreno čestitamo. Saj poleg osebnega zadovoljstva s svojo spretnostjo delajo čast slovenskemu narodu. Za prav isto se trudimo tudi Slovenci v Argentini, čeprav nas uradna domovina noče priznati in poznati. Veseli nas, da ste nas obiskali in spoznali, ter vas prosimo, da bodite vi pričevalci, da v Argentini živi močna skupnost rojakov, ki je ostala zvesta Bogu, narodu in domovini. Bog vas živi!“

Dimitrij Jeruc

Crescendo

V prostranstvu noči in pekla
spreda mi zlobec vse mreže neurja;
potihnilo davno so klici sreča,
da danes vihrá le nevihta in burja.

Navidez sem miren in plah,
a kdo naj odkrije valove možgan,
ki brizgajo, pljuskaajo, da se na mah
potapljam in tonem v crescendo spoznanj.

Da v dolgih večerih brez mira in spanja
razkrajam si dušo; ah, šel bi na pot,
da moje srce le skrivnosti zasanja,
nebo in tišino brez padcev in zmot.

PREJELI SMO

SKUP, Glasilo Grupe Intelektualaca, P. O. Box 309, Altona, Vic., Australia, No. 44 — Vol. XI-1. Prinaša 32 reprodukcij člankov ki se z vso aktualnostjo nanašajo na razmere v jugoslovanskem prostoru. Med njimi tudi članek Slobodana Stankovića: Generating Liberal Ideas in Slovenia (Porajajoče se liberalne ideje v Sloveniji), ki ga bomo v prevodu o proločnosti prinesli tudi za naše bralce.

KRONIKA, Povremeni časopis za kritiku umjetnosti i kulturno-politička pitanja u emigraciji, ljeto 1987, broj 19. Adresa: P. O. Box 21578, Concord, CA 94521, USA. — Vsebina: Jesmo li zreli za razgovor? Hrvatski Lobby u SAD i Kanadi. Kako smo se borili za Paragu. Crkva i politika. Sporazum Bošnjaka i Srba. HNV — mogućnosti i potreba. U ponoru neistine. Pišeta: Ivo Vučićević in Josip Vrbić. — Časopis se odlikuje po zrelem in zmernem tonu vsebine.

DAROVALI SO

Od 16. 5. 1987 do 30. 6. 1987

ZA ROŽMANOV DOM:

Austral — A	
Rev. Guštin Jože	4.—
Tomažević Lovro	10.—
N. N., Hurlingham	4.—
N. N., Hurlingham	4.—
N. N., Ramos Mejía	2.—
Jagodic Florjan	6.—
Šurman Božo	4.—
Žerovnik Jože	4.—
Odborniki Rožmanovega doma 28. 6. 1987	35.—
V spomin na pok. bratranca Jankota Jerala:	
Rev. Likožar Janez	30.—
Mesto cvetja na grob brata Franca umrlega v domovini:	
Inž. Anton Matičič	30.—

TISKOVNI SKLAD TABOR:

Austral — A	
N. N., Argentina	3.—
Pelan Ema	4.—

Blejec Ema	3.—
Hribar Marjan	8.—
Žnidaršič Janez	3.—
Dr. Zupanc Franc	v.—
Dr. Pezdirc Lado	8.—
Tomažević Lovro	2.—
Novak Franc	3.—
Jagodic Florjan	5.—
Zupan Herman ml.	3.—

(v dol.)

Žnidaršič Janez	8.—
Pičman Janez	10.—
Suhadolnik John	8.—
Petrič Lojze	10.—
Urankar France	5.—
Zevnik Frank	10.—
Cankar Frank	8.—
N. N., Australia	65.—

SOCIALNI SKLAD TABOR:

Austral — A	
Šterbenc Janko	8.—
Dr. Stanko Kociper ob svoji 70-letnici	100.—

POMAGAJ NAM POMAGATI!

Vedno več je med nami primerov starosti. Ta pa prinaša nadlogo, pomanjkanje in osamelost.

„Kaj naj počnem, prositi me je sram...“

Ne čakajmo siromaka na vratih. Pojdimo mu naproti, poiščimo ga, samega v svojem težkem položaju in podajmo mu roko — brata!

Če ga sam ne najdeš, Socialna pomoč Tabora bo s Tvojim dobrim delom olajšala marsikatero bridkost. Darujte v Socialni sklad Tabora!

NIHČE IZMED ROJAKOV NE SME BITI POZABLJEN!

V S E B I N A

El comunismo — nuestro enemigo	145
Od ustanovitve Gorenjskega domobranstva do Vetrinja (F. Erpič)	146
Sprava — s kom? (Nace Frančič)	154
Damoklejev meč (D. Jeruc)	156
Pojasnilo za pojasnilo (F. Slak)	158
IZ DRUŠTEV	162
Titova zvezda nad Koroško (Ingomar Pust)	163
Naši mrtvi	187
Obvestilo Slovenskega narodnega odbora	189
Iz pisem	189
Obisk slovenskih alpinistov (Cv. Slovenija)	191
Crescendo (D. Jeruc)	192
Prejeli smo	III
Darovali so	III

Correo Argentino Sucursal Hurlingham (Bs. As.)	TARIFA REDUCIDA Concesión N° 1596
	FRANQUEO PAGADO Concesión N° 2519